

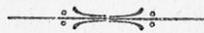
Дневникъ

(стенографски)

на

XIX^{то} обикновено Народно събрание

Първа извънредна сесия

65. заседание, събота, 2 октомври 1920 г.

(Открито въ 3 ч. 45 слѣдъ пладне)

Прѣседателствующъ Н. Томовъ: (Звъни) Моля секретаря г. Ветовски да прочете списъка на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Секретарь Х. Ветовски (з): (Прочита списъка. Отъ заседанието сж отсъствуваха слѣднитѣ народни прѣдставители: Димитър Анастасовъ, Александър Атанасовъ, Димитър Благоевъ, Григоръ Бояджиевъ, Атанасъ Буровъ, Власъ Власковски, Асѣнъ Вълчановъ, Тома Вълчевъ, Никола Габровски, Иванъ Галевъ, Вълко Гарвански, Иванъ Гешовъ, Ради Гичевъ, Гено Грамовъ, Бено Гърбовъ, д-ръ Юрданъ Данчевъ, Минчо Дилиновъ, Георги Димитровъ, Петъръ Димовъ, Василъ Димчевъ, Логинъ Дончевъ, Славчо Дръновски, Спасъ Дупариновъ, Христо Кабацкиевъ, Ламби Кандевъ, Костадинъ Караджовъ, Петъръ Каратодоровъ, Иванъ Ковачевъ, Никола Ковачевъ, Величко Кознички, Александър Колевъ, Теню Кортевски, Радославъ Крайчевъ, Никола Къневъ, Жико Линковъ, Тодоръ Лукановъ, Михаилъ Маджаровъ, д-ръ Никола Максимовъ, Кало Малевъ, Стефанъ Мановъ, Атанасъ Маноловъ, Пони Матовъ, Александър Мицевъ, Владимиръ Молловъ, Лачо Недѣлковъ, Михаилъ Нековъ, Георги Недковъ, Петъръ Палиевъ, Тодоръ Петровъ, Стоянъ Поповъ, Гани Радевъ, Минко Радковски, Никола Савчевъ, Иванъ Симеоновъ, Алекси Сираковъ, Христо Славейковъ, Щелиянъ Сокуровъ, Борисъ х. Сотировъ, Димитър Стоевъ, Атанасъ Стойчевъ, Никола Сапунджиевъ, Трифонъ Саралиевъ, Мяшко Соколовъ, Стефанъ Тодоровъ, Желю Тончевъ, Апостолъ Урумовъ, Петъръ Филевъ, Стойчо Христовъ, Тодоръ Цековъ, Коста Ципорановъ, Кънчо Чамевъ, Крумъ Чапрашиковъ, Георги Чернооковъ и Георги Юрдановъ)

Прѣседателствующъ Н. Томовъ: Присѣдствуватъ по списъка 80 души народни прѣдставители. Понеже има законното число народни прѣдставители, считамъ заседанието за открито.

Г. г. народни прѣдставители! Бюрото на Камарата е разрѣшило отпускъ:

На народния прѣдставитель г. Александър Колевъ 6 дни, начиная отъ 4 т. м.;

На народния прѣдставитель г. Георги Юрдановъ 12-дневенъ отпускъ, начиная отъ 1 т. м.;

Народниятъ прѣдставитель г. Никола Мушановъ съ телеграма моли да му се разрѣши 3-дневенъ отпускъ, начиная отъ 29 септември. Бюрото му разрѣшава.

Народниятъ прѣдставитель г. Стефанъ Тодоровъ по уважителни причини иска отпускъ за 2 и 4 т. м. Понеже г. Стефанъ Тодоровъ е отсъствувалъ 37 дена, ще питамъ Народното събрание. Които сж съгласни да се разрѣши отпускъ на г. Стефанъ Тодоровъ за 2 и 4 т. м., моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство, Събранието приема.

Народниятъ прѣдставитель г. Иванъ Цанковъ по домашни причини иска 10-дневенъ отпускъ. Г. Иванъ Цанковъ е отсъствувалъ 15 дена, затуй ще питамъ Народното събрание. Които сж съгласни да се разрѣши 10-дневенъ отпускъ на г. Иванъ Цанковъ, моля да си вдигнатъ ржката. Болшинство, Събранието приема.

Бюрото е разрѣшило 1-дневенъ отпускъ за 1 т. м. на народния прѣдставитель г. Борисъ х. Сотировъ.

Народниятъ прѣдставитель г. Тодоръ Лукановъ иска отпускъ за 1 октомври. Бюрото му разрѣшава.

Постѣпилъ е законопроектъ за подпомагане пострадалитѣ отъ войната. Ще бжде напечатанъ и раздаденъ на г. г. народнитѣ прѣдставители за проучване.

Пристѣпяме къмъ дневния редъ.

Първата точка отъ дневния редъ е първо четене на законопроекта за бюджета на държавата за втората половина на финансовата 1920/1921 г.

Понеже дебатитѣ сж прѣкратени, ще поставя на гласуване по принципъ законопроекта за бюджета на държавата за втората половина на финансовата 1920/1921 г. Които г. г. народни прѣдставители сж съгласни да се приеме по принципъ законопроектътъ за бюджета на държавата за втората половина на финансовата 1920/1921 г., моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство, Събранието приема.

Бюджетнопроектътъ ще бжде изпратенъ въ бюджетарната комисия за проучване и докладване.

Втората точка отъ дневния редъ е докладъ отъ процесъ-тарната комисия.

Моля докладчика г. Юрданъ Ганчевъ да докладва.

Докладчик Ю. Ганчев (п): (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Никола П. Маринополски, отъ гр. Силистра, а сега врѣменно живущъ въ гр. Русе...

С. Костурковъ (р): Кой номеръ по редъ е отъ списъка?

Докладчикъ Ю. Ганчевъ (п): № 31 отъ стария списъкъ, по който останаха недокладвани нѣкои заявления. — ... съ молбата си отъ 29 януарий т. г. моли Народното събрание да му опрости единъ дългъ къмъ държавата отъ 798-91 л. по единъ изпълнителенъ листъ, издаденъ противъ него, подъ № 173 отъ 1915 г., за това, че като държавенъ бирникъ на Байрамбунарския участъкъ прѣзъ 1900 г. е писалъ на журбунарския съдебенъ приставъ, че нѣкой си Еминъ Салиевъ, отъ с. Челебикой, не дължи никакви данъци върху имотитѣ си и вслѣдствие на туй при продажбата, при отчуждаването на тия имоти държавата не е могла да прибере 387.36 л., които съ лихвитѣ до 1919 г. сж станали 798-91 л.

При ревизията, която му е била направена, е констатирано, че той удостоверение не е издавалъ, обаче е отговорилъ на съдебния приставъ, че нѣма никакви заповори върху имотитѣ на Еминъ Салиевъ, още повече че единъ мѣсець слѣдъ неговото постѣпване като бирникъ на Байрамбунарския участъкъ сж искали да даде тия свѣдѣния. Прѣди него бирникътъ, който е билъ седемъ години подъ редъ е закрилъ тия партиди за данъцитѣ, защото сж се изселили масово жителитѣ отъ тѣзи села къмъ Добринската околия. И дѣйствително отъ ревизионния актъ се вижда, че това не е направено съ користна цѣль и въ послѣдствие държавата е събрала отъ продажбата на имотитѣ този данъкъ отъ 387 л. Обаче при нахлуването на ромънитѣ прѣзъ 1913 г. архивата на окръжния съдъ е била разграбена — има за това прѣдставенъ документъ къмъ неговото заявление — не е могълъ да прѣдстави рѣшението на окръжния съдъ и вслѣдствие на туй сега чакъ, слѣдъ 19, близо 20 години, отъ 1900 г. досега, съ този изпълнителенъ листъ налагатъ заповоръ върху една пенсия за прослуженитѣ му 28 години, която пенсия е всичко 67-25 л. Искатъ сега отъ тая пенсия да му одържатъ сумата и сж започнали тамъ одръжки по нѣколко лева мѣсечно.

Комисията като провѣри тия документи се буѣди, че дѣйствително Маринополски не е дѣйствувалъ съ никаква користъ, а при това и държавата нищо не е загубила, и затуй намѣри, че трѣбва да му се опростятъ тия 798-91 л. и моли Народното събрание да рѣши да се опростятъ тия 798-91 л., които въ смѣнностъ сж главницата 387-36 л., а 411-55 л. произхождатъ отъ лихви по 10%.

Затова моля Народното събрание да се съгласи да се опрости на Никола П. Маринополски тая сума.

Министъръ М. Турлаковъ: Редътъ спазенъ ли е?

Докладчикъ Ю. Ганчевъ (п): Понеже се касае за опрощаване на малка сума, не се е спазилъ редътъ. Комисията единодушно рѣши да му се опрости тая сума.

Прѣдседателствующъ К. Томовъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ рѣшението на прошетарната комисия да се опрости сумата отъ 798-91 л. дългъ на Никола П. Маринополски, отъ гр. Силистра, къмъ държавата, моли, да си вдигнатъ ржката. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Ю. Ганчевъ (п): Слѣдва № 32 отъ списъка — заявление отъ Мано Антовъ, отъ с. Ашикаръ, Османназарска околия. Той съ молбата си до Народното събрание моли да му бъде дадена една помощ на 17-членното му сѣмейство.

Г. г. народни прѣдставители! Отъ прѣдставеното удостоверение, издадено му отъ общинското управление, личи ясно, че Мано Антовъ дѣйствително притежава или дасть му е Господъ 17-членно сѣмейство или 15 дѣца (Очудване), отъ които 5 синове и 10 дѣщери.

С. Костурковъ (р): Това е българинъ сега! Повече помощъ му дайте.

Докладчикъ Ю. Ганчевъ (п): При днешното тежко положение, при тая мизерия и криза, моли да му се отпусне известна помощъ, за да може не да ги поддържа, както той казва, защото за поддржане дума не може да става, но поне да може да имъ купи по единъ костюмъ дрехи или

по единъ чифтъ чешми. Въ удостоверението се казва какви имоти притежава: освѣтъ 31 декара ниви, огнѣнни за 469 л., други движими и недвижими имоти не притежава; изброяватъ се и всичкитѣ му синове и дѣщери и по редъ, всѣки на колко години е и се вижда, че само единъ отъ тѣхъ е изпълнителъ, всички други сж малолѣтни. При това той казва въ заявлението си, че тѣ сж вече крайно изтошени, а особено, казва, майката. И за туй, мисля, нѣма нужда да се търсятъ нѣкакви доказателства: една жена, която е родила 15 дѣца, много естествено е, че ще е изтошена. И менъ ми се струва, че когато ние създадохме ергенския данъкъ, данъка, събиранъ отъ ергенитѣ, би трѣбвало отъ този фондъ да се отдѣли нѣщо за поддржане, за поощрение на тая мѣстна домашна индустрия. (Смѣхъ) И защото той човѣкъ Антовъ безъ ничие принуждение е изпълнилъ точно евангелското прѣдписание „любете се и людете се“ и е далъ 15 дѣца, отъ които 10 момичета, както казахъ, и 5 синове, при това положение, върѣки че финансовото положение е тежко и г. финансовиятъ министъръ може съ право да ни ушфрене, че не сме искали и за туй прошение мѣстното му, обаче прѣдъ видъ на туй, че се бързаше съ тая работа, да се даде известна помощъ, че приближава зимата сега, комисията единодушно рѣши да се отпусне по 1,000 л. еднократна помощъ на всѣко живо дѣте. И азъ мисля, че съ това нѣма да направимъ прѣстъпление, напротивъ ще поощримъ, както казахъ, тая индустрия.

Прѣдседателствующъ К. Томовъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Стойне Ризовъ.

С. Ризовъ (з): Г. г. народни прѣдставители! Възехъ думата, защото познавамъ лично въпросния просителъ г. Мано Антовъ. Той е отъ Османназарска околия. Първо живѣше въ нашето село прѣди балканската война, слѣдъ това се прѣсели въ с. Дуванджилъ, Ескиджумайска околия, въ 1908 г., и сега пакъ живѣе въ Османназарска околия. Дѣйствително азъ знамъ лично, че този човѣкъ има 15 дѣца живи и 4 има умрѣли, та всичко ставатъ 19. (Смѣхъ)

С. Костурковъ (р): Браво бе!

С. Ризовъ (з): Най-голямото му дѣте отъ тѣзи 19 дѣца е сега войникъ отъ 43 наборъ или 44, ако се не глъка. Сега, вие можете да си помислите какъ този човѣкъ може да има 19 дѣца за 19 години. (Смѣхъ) Интересно е да ме изслушате. Съпругата на г. Мано Антовъ обикновено ражда двѣ дѣца (Смѣхъ), четири пѣти е раждала по двѣ дѣца, а въ 1910 г. — вървамъ, ще си споминатъ това г. г. демократитѣ, които тогава бѣха на власт, тѣхниятъ другаръ Симо Славовъ е билъ тогава народенъ прѣдставителъ — е родила четири дѣца (Смѣхъ) и ржкопѣскане отъ нѣкои земледѣлци), тритѣ отъ женски полъ, едното отъ мъжки полъ; едното отъ тѣхъ е живо.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Отъ кой полъ е?

С. Ризовъ (з): Сега, отъ женски или отъ мъжки полъ е, не мога да ви кажа, а тритѣ умрѣха, защото нѣмаше кой да ги кърми. Тогава въпросниятъ г. Симо Славовъ отъ Попово, другаръ на г. г. демократитѣ, подарилъ — то бѣше на ескиджумайския панайръ, на 1 май — 200 м. платъ на туй сѣмейство. Та искамъ да ви обясня, за да знаете какъ стои въпросътъ, като вдигнете ржката да гласувате за туй скромно искане. Азъ мисля, че е много умѣтно да му се помогне, защото материалното му положение по-рано бѣше по-добро, обаче при тия войни той бѣше все въ редоветѣ на войската, сѣмейството му е голѣмо и по този начинъ е сега въ едно положение дѣйствително такова, при което не може да издържа лесно 17-членното си сѣмейство. Бихъ молилъ и г. министра на финанситѣ да приеме това рѣшение на комисията. Споредъ мене е даже малко тази помощъ отъ държавата, и азъ вървамъ г. министърътъ на финанситѣ нѣма да спори за туй нѣщо, като се съгласи да му гласуваме не 15,000 л. помощъ, а даже да му увеличимъ малко нѣщо помощта.

И. Гетовъ (з): Колко живи дѣца има?

С. Ризовъ (з): 15. — Г. г. народни прѣдставители! Именно за такива многочленни сѣмейства азъ даже мисля ние трѣбва друго нѣщо да направимъ; ние трѣбва да

помогнемъ, не само на сѣмейството на въпросния Мацо Антовъ, ами и на други такива сѣмейства. Ще гласувахме ергенски данъкъ за ергенитѣ отъ 30 години нагорѣ, но азъ казвамъ даже отъ 20 години нагорѣ да ги обложимъ и да се образува единъ фондъ отъ този данъкъ и да подпомагаме съ него такива сѣмейства, защото тѣ пълнятъ казармитѣ, тѣ пълнятъ държавата и тѣ даватъ данъкъ на държавата.

Туй искамъ да ви кажа. (Ражкопѣсване отъ земледѣлцитѣ)

Прѣседателствующъ К. Томовъ: Ще гласуваме. Които г. г. народни прѣдставители сѣ съгласни да се отпусне по 1.000 л. на всѣко живо дѣте на сѣмейството на Мацо Антовъ отъ с. Ашикаръ, Османпазарска околия, . . .

Х. Ветовски (з): А и за майката и бащата не може ли?

Прѣседателствующъ К. Томовъ: . . . моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство, Събранieto приема.

С. Костурковъ (р): И на майката и на бащата да се отпуснатъ поне по 1.000 л.

Н. Георгиевъ (з): Направете го и на майката и бащата по 1.000 л.

Докладчикъ Ю. Ганчевъ (н): Като се отпуска на 17-тѣ членове по 1.000 л. въ тѣхъ влизатъ бащата и майката.

Прѣседателствующъ К. Томовъ: Гласуването се разбира, че се дава на 17-тѣ членове на сѣмейството по 1.000 л.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Тѣй, тѣй!

С. Костурковъ (р): Добрѣ. Направихме една хубава работа.

Докладчикъ Ю. Ганчевъ (н): № 33. Идентиченъ случай. Молба отъ Яне Огненски, отъ с. Вистрица, Дунишка околия. Той прѣдставява токе удостоверение отъ общинското управление за сѣмейното му положение. Сѣмейството му се състои: отъ него, 48-годишенъ, жена му на 42 години и дъщеря Марийка, синъ Агостолъ, Иванъ, Тодоръ, Костадинъ, Кирилъ, Методи, Крумъ, Борисъ и пакъ дъщеря Цвѣтана, Елена, Милка, всичко значи 8 момчета, едно отдѣление войници, и 4 момичета — 12 дѣца, цѣла дузина; цѣлото сѣмейство се състои отъ 14 члена. Безъ да обяснявамъ мотивитѣ — комисията рѣши на сѣщото основание, както по прѣдшното заявление — ходатайствувамъ да се гласува пакъ по 1.000 л. на всѣки членъ отъ сѣмейството.

С. Костурковъ (р): Ама и на бащата и майката.

Докладчикъ Ю. Ганчевъ (н): На всички.

Прѣседателствующъ К. Томовъ: Ще гласуваме. Които г. г. народни прѣдставители сѣ съгласни да се отпусне по 1.000 л. на всѣко живо дѣте на Яне Огненски отъ с. Вистрица, Дунишка околия, както и на бащата и на майката по 1.000 л. моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство, Събранieto приема.

Има думата докладчикътъ г. Бѣкловъ.

Докладчикъ П. Бѣкловъ (н): № 53. Г. г. народни прѣдставители! Постѣпила е молба отъ Хрисанта М. Поповичъ, софийска жителка, която иска да ѝ се опрости сумата 1.193-67 л., по която покойниятъ ѝ синъ, убитъ въ войната съ ромънитѣ при Тутраканъ, останалъ неотчетенъ като отчетникъ при Софийската митница. Тя прилага слѣднитѣ документи: едно писмо отъ Министерството на финанситѣ, къмъ което майката на покойния се е обърнала съ молба да ѝ бѣде опростена тази сума, съ което Министерството на финанситѣ отговаря, че тя трѣбва да отправи своята молба къмъ пропетарната комисия при Народното събрание; удостоверение отъ Софийското градско общинско управление № 13.164, отъ което се вижда, че майката Хрисанта М. Поповичъ, а така също и жената на убития Димитъръ Поповичъ, Свобода Поповичъ, не притежаватъ и не сѣ получили никакво наследство отъ покойния синъ и съпругъ Димитъръ Поповичъ, и нѣматъ никакви други приходи, освѣнъ 66 л. мѣсечна пенсия; и удостоверение отъ Софийското финансово управление, отъ което се вижда,

че въпросната сума не произлиза отъ злоупотрѣбление на покойния като отчетникъ, а отъ начети, които му сѣ направени въ Софийската митница.

Комисията, като взема прѣдъ видъ, че обикновено отчетниците при митницитѣ плащатъ чужди грѣшки, че сумата не е злоупотрѣбена отъ него, че наследниците не сѣ получили и не притежаватъ никакви имоти, нѣматъ други доходи, освѣнъ 66 л. мѣсечна пенсия, и като взе прѣдъ видъ още обстоятелството, че покойниятъ е падналъ въ защита на отечеството, намѣри и единодушно рѣши, че би трѣбвало тая сума да се опрости на съпругата и майката на загиналия.

Прѣседателствующъ К. Томовъ: Ще гласуваме. Които г. г. народни прѣдставители сѣ съгласни да се опрости сумата 1.193-67 л. на Хрисанта М. Поповичъ отъ София недоборъ отъ смѣткитѣ на покойния ѝ синъ като отчетникъ при Софийската митница, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство, Събранieto приема.

Докладчикъ П. Бѣкловъ (н): № 66. Постѣпила е промба отъ Българската академия на наукитѣ въ София, съ която Академията моли да ѝ се опрости 140.071-50 л. дългъ на послѣдната къмъ Държавната печатница, произходящъ отъ печатане изданията на Академията на наукитѣ. Отъ бюджета, който вземахъ отъ секретарията на Академията на наукитѣ, се вижда, че той се приключва съ единъ дефицитъ отъ 178.724-50 л.; приходътъ е 335.000 л., а разходътъ е 513.724-50 л. Отъ този недоимъкъ 178.724-50 л. 140.071-50 л. сѣ дългъ на Академията къмъ Държавната печатница; така че, ако се опрости тая сума, бюджетътъ пакъ нѣма да бѣде приключенъ, ще остане единъ малъкъ дефицитъ отъ около 38 хиляди лева.

Г. г. народни прѣдставители! Академията на наукитѣ е единъ твърдѣ важенъ и цѣненъ институтъ за българския народъ. Вие знаете какво правятъ съседнитѣ държави за поддържането на тия важни учрѣждения, напр. Ромъния, дѣто Академията на наукитѣ разноплаща съ гражданни фондове, които възлизатъ на повече отъ 30 милиона леи, а освѣнъ това и държавата отпуска помѣщение безплатно и гласува ежегодно голѣми суми за поддържането на това учрѣждение. Сърбия дава безплатно помѣщение за Академията, плаща всичкитѣ разноски за чиновницитѣ и печата безплатно въ Държавната печатница всичкитѣ издания на Академията. Ние въ България правимъ сравнително малко за този институтъ. Нашата държава дава само 60.000 л. ежегодна помощъ и нищо повече, а приходитѣ на Българската академия на наукитѣ сѣ твърдѣ скромни. Тя нѣма голѣми фондове, отъ които да черпи приходи, така че нашата Академия на наукитѣ мъчно може да покрѣща своитѣ разноски.

Този недоборъ отъ 140.071-50 л. е за прѣзъ всичкото врѣме на войната. Понеже прѣзъ врѣме на войната не сѣ били гласувани редовни бюджети на държавата, Академията не е могла тогава да се отнесе до Народното събрание за опрощаване или за поискване на по-голѣма помощъ за издрѣжка, прѣзъ всичкото това врѣме се е набрала тая сума. И затова комисията единодушно рѣши, че тая сума трѣбва да бѣде опростена, за да може Академията да съществува и занарѣдъ. Комисията взе рѣшение да се изпрати това заявление на г. министра на финанситѣ да се иска неговото съгласие. Той съ надписъ на нашето писмо № 3.126 отъ 8 юлий отговори, че е напълно съгласенъ сумата 140.071-50 л. да бѣде опростена на Академията на наукитѣ. И азъ моля г. г. народнитѣ прѣдставители да гласуватъ опрощаването на тая сума.

С. Костурковъ (р): Това е единственото учрѣждение, което има специални издания по наукитѣ и изкуствата.

Прѣседателствующъ К. Томовъ: Ще гласуваме. Които г. г. народни прѣдставители сѣ съгласни да се опрости на Българската академия на наукитѣ сумата 140.071-50 л. дължима по смѣтка на Държавната печатница, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство, Събранieto приема.

Има думата докладчикътъ г. Георги Сокуровъ.

Докладчикъ Г. Сокуровъ (з): По стария списъкъ пореденъ № 2. Молба отъ Лука Дановъ отъ с. Петричъ, Панагорска околия, глобенъ по нарушение на закона за горитѣ съ 360 л. Този човѣкъ е бѣденъ. Прилага общинско удостоверение, отъ което се вижда, че нѣма никакви

имоти. Комисията като се занимава със това заявление рѣши да му се опрости глобата, защото като нѣма имотъ и нѣма какво да му се вземе, той трѣбва да лежи въ затвора и да бѣде въ тежестъ на държавата, да го храни въ затвора.

Прѣседателствующъ К. Томовъ: Ще гласуваме. Които г. г. народни прѣдставители сѣ съгласни да се опрости глобата отъ 360 л. на Лука Дановъ отъ с. Петричъ, Панагорска околия, по нарушение закона за горитѣ, наложена му по опрѣдѣление № 62 отъ 29 септември 1919 г. на Панагорския мировъ съдия, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Г. Сокуровъ (з): По новия списъкъ пореденъ № 46. Молба отъ Мария Иванова Николова, перачка въ Държавното земледѣлко училище въ Садово. Тя иска да ѝ се опрости сумата 922-84 л. Нейниятъ мъжъ е билъ работникъ въ същото училище; прѣзъ време на войната отива войникъ, заплатата му е вървѣла и я е получавала неговата съпруга. Обаче на 20 октомври 1916 г. той се изгубва — дали е убитъ или е останалъ плѣнникъ не се знае — и при все това госпожата му получава неговата заплата до 30 април 1918 г. Сега Дирекцията на училището иска тия пари, тая горница, която е падзела жената, да се повърне. Жената има 4 малолѣтни дѣца, съ своята заплата не може да издържа тия дѣца и се обръща къмъ Народното събрание съ молба да ѝ се опрости тая сума. Комисията като разгледа това заявление на 1 юний т. г. рѣши да се опрости тая сума на Мария Иванова Николова, перачка при Държавното земледѣлко училище въ Садово.

Е. Марковски (к): Има ли документи?

Докладчикъ Г. Сокуровъ (з): Има документи, отъ които се вижда, че е съвѣтъмъ бѣдна и не притежава никакви имоти.

Прѣседателствующъ К. Томовъ: Ще гласуваме. Които г. г. народни прѣдставители сѣ съгласни да се опрости сумата 922-84 л. на Мария Иванова Николова, произходила отъ падзета заплата, дневно и добавъчно възнаграждение на покойния ѝ мъжъ Иванъ Николовъ, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Г. Сокуровъ (з): № 47. Молба отъ Юрданъ Мановъ отъ гр. Видинъ. Този човѣкъ е македонецъ, вземалъ е участие въ четническитѣ борби въ Турция; сетѣ, като се обявилъ войната съ Турция, той вземалъ участие като доброволецъ; прѣзъ време на войната е билъ раненъ въ ржката, става почти неспособенъ за работа, връща се въ България, отива и се заселва въ гр. Видинъ и почва тамъ да търси прѣпитанието си. Той е починалъ да прави салуни, които продавалъ на населението. Обаче единъ чиновникъ на комитета го хваща и му съставя актъ, понеже салунитъ му билъ недоброкачественъ и го продавалъ по ненормирани цени. Вълдѣтвие на това той билъ глобенъ съ 1.000 л. Но понеже нѣма никакви имоти, което се вижда отъ издаденото му отъ общината удостоверение, и нѣма никакви пари, които да му се взематъ, той трѣбва да лежи въ затвора. И затова той се обръща къмъ Народното събрание съ молба да му се опрости глобата, за да се спаси отъ затвора. Комисията като разгледа неговото заявление рѣши единодушно да му се опрости глобата, за да не отива въ затвора. Моля Народното събрание да се съгласи съ рѣшението на комисията.

Е. Марковски (к): Други данни има ли? Какво занятие, какви сръдства има?

Прѣседателствующъ К. Томовъ: Никакви сръдства нѣма.

Н. Георгиевъ (з): Удостоверението му гласи, че е работникъ и отъ тамъ икономисвалъ нѣщо.

Прѣседателствующъ К. Томовъ: Бюрото прѣди да положи въпроса на гласуване иска да разясни слѣдното. Въ молбата си той иска опрощение на глобата 1.000 л. и на затвора. Рѣшението на комисията е само да му се опрости глобата.

Докладчикъ Г. Сокуровъ (з): Той не е осъденъ на затворъ.

Прѣседателствующъ К. Томовъ: Ние можемъ само да опростимъ глобата.

Докладчикъ Г. Сокуровъ (з): Като нѣма пари да заплати глобата, ще лежи въ затвора.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Нѣма ли други имоти?

Н. Георгиевъ (з): Той е билъ простъ работникъ и отъ тамъ е икономисвалъ.

Прѣседателствующъ К. Томовъ: Ще гласуваме. Които г. г. народни прѣдставители сѣ съгласни да се опрости сумата 1.000 л. на Юрданъ Мановъ по углавно дѣло № 2543/1918 г. на Видинския окръженъ съдъ, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Г. Сокуровъ (з): № 51. Постѣпила е една молба отъ Атанасъ Парушевъ Циганина отъ гр. Ямболъ, който е глобенъ съ 500 л. Този човѣкъ е също така съвѣтъмъ бѣденъ, има удостоверение, че не притежава никакви имоти и като нѣма какво да му взематъ, глобата му ще бѣде замѣнена съ затворъ. И затова той се моли да му се опрости глобата, съ което ще пѣбѣгне затвора.

С. Костурковъ (р): За какво е глобенъ?

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: За какво е наказанъ, какво прѣстѣпление е извършилъ?

Докладчикъ Г. Сокуровъ (з): Този човѣкъ е осъденъ пакъ по нарушение закона за стопански грижи и обществена прѣдвидливостъ. Кравата на единъ богаташъ шѣла да умре и той накарва тѣжителя да я заколи, да одере кожата ѝ, и да му я прѣдаде, а циганинитъ вземалъ малко месо за въ къщи да яде, но далъ малко отъ това месо и на комиснитѣ си.

С. Костурковъ (р): Продалъ е нѣщо отъ месото.

Докладчикъ Г. Сокуровъ (з): Чиновникътъ на комитета го хваща, че е продавалъ месо, когато е било запрѣтено да се коли и продава.

Н. Георгиевъ (з): Контрабанда месо е продавалъ.

Докладчикъ Г. Сокуровъ (з): . . . и за нарушение на закона го осъждатъ на 500 л. глоба.

Н. Пждаревъ (д): Окрѣжниятъ съдъ не осъжда никого за такава работа.

Докладчикъ Г. Сокуровъ (з): По той нѣма никакви имоти и трѣбва да стои въ затвора. Въместо да осъждатъ стопанина на кравата, осъждатъ работника циганинъ. Въ това се състои неговата глоба. Комисията на 1 юний т. г. като разгледа заявлението му, съгласи се да му се опрости глобата, защото нѣма какво да му се вземе. Моля и Народното събрание да се съгласи да му се опрости, понеже нѣма какво да му се вземе.

Прѣседателствующъ К. Томовъ: Ще гласуваме. Които сѣ съгласни да се опрости 500 л. глоба на Атанасъ Парушевъ Циганина по углавно дѣло № 1440/1918 г. на Ямболския окръженъ съдъ, моля, да си вдигнатъ ржката. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Г. Сокуровъ (з): № 60. Молба отъ Христо Бочевъ отъ гр. Калоферъ. Този човѣкъ е билъ работникъ долгоринъ, работилъ е въ Търново, въ работата ступва си крака, става инвалидъ, завелъ дѣло да нека отъ господаря да му заплати едно обезщетение, изгубва дѣлото и нѣма какъ да плати разноскитѣ отъ 207-40 л. Нѣма никакви приходи. Има удостоверение, че е съвѣтъмъ бѣденъ. Заслужава да му се опрости тая сума. Комисията единодушно рѣши да му се опрости, и азъ моля Народното събрание да се съгласи да я опрости.

Прѣседателствующъ К. Томовъ: Ще гласуваме. Които г. г. народни прѣдставители сѣ съгласни да се опрости на Христо Бочевъ отъ гр. Калоферъ сумата 207-40 л. отъ еждебни разноски, моля, да си вдигнатъ ржката. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик И Стойновъ (з): Ще ви докладвамъ молбата на училищниятъ настоятелства на с. Дековъ, Никополска околия, и на с. Татаре, Свищовска околия. Тия настоятелства сж подали молби, съ които искатъ да имъ се отстъпн държавното благо, наречено „Татарско благо“, за използване. Туй държавно благо се намира на около 2 км. сѣверно отъ с. Дековъ и се обгражда отъ всички страни съ имотитѣ на с. Дековъ и Татаре. Общото пространство на туй благо е 1.150 декара. Прѣзъ 1903 г. съ рѣшенето на XII-то обикновено Народно събрание, първа редовна сесия, 59. заседание държано на 18 януарий, отстъпено е било на с. Татаре, Свищовска околия, 300 декара по 5 л. декартъ. Сега за остатъка отъ 900 декара тия двѣ училищни настоятелства сж подали молба да имъ се отстъпн. Простетарната комисия, като разгледа молбитѣ имъ, ги удовлетвори, като раздѣли пѣлото благо отъ 1.150 декара по равно. И така с. Татаре ще получи само една трета отъ тия 900 декара, а 600 декара ще получи с. Дековъ, като заплатятъ на държавата по 20 л. на декартъ. Това благо не ражда нищо друго, освѣнъ трѣви. С. Дековъ по-рано е искало туй благо, и му е било отказано отъ Народното събрание. Сега се отпуска при едни задължения, които тѣ ще иматъ спрямо държавата. Първо, да не правятъ никакви събрания за риболовство, а само да иматъ право да се ползватъ отъ трѣвитѣ.

Нѣкой отъ комуниститѣ: Защо да не се ползватъ отъ риболовството?

Докладчикъ И. Стойновъ (з): Рибата пакъ остава за държавата. Въ врѣме на приниждане, на Дунава това благо се заливало и ставало приниждане на рибата, затуй да пѣматъ право на рибата, а само на трѣвнитѣ произведения.

С. Костурковъ (р): Министерството на земледѣлието дало ли си е мнѣнието?

Докладчикъ И. Стойновъ (з): Да. Началникътъ на държавнитѣ имоти е ходилъ тамъ и е провѣрилъ.

С. Костурковъ (р): Венчико ли имъ се отстъпва?

Докладчикъ И. Стойновъ (з): Само използването на трѣвитѣ.

Нѣкой отъ комуниститѣ: Да имъ се отстъпн и ползуването отъ рибата.

Н. Георгиевъ (з): То не служи за риболовство, но ако стане нужда да се прокава каналъ, да не прѣчи на населението. Затуй е споменато това тамъ.

Прѣседателствующъ К. Томовъ: Има думата г. Никола Пждаревъ.

Н. Пждаревъ (д): Г. г. народни прѣдставители! Разбирамъ Народното събрание да се занимава съ опрощаване глوبي на много бѣдни глави на сѣмейства, разбирамъ да бѣде милостиво къмъ несъстоятелнитѣ длъжници, да не ги вкарва въ затвора. Но азъ не мога да разбера прѣдложението на простетарната комисия да бѣде раздадено държавна земя на жителитѣ на това или онова село и само на жителитѣ на това или онова село. Държавнитѣ земи искате да ги увеличите, създавате специаленъ законъ за увеличение държавнитѣ земи, затова защото се пуждае държавата отъ земи, които да раздава на безземелното население, имате пѣкаква държавна политика за експлоатирането на държавнитѣ земи. Ако съ тази държавна политика се занимава правителството, то ще има грижата да се експлоатиратъ всички държавни земи по начинъ най-рационаленъ. Подава едно село заявление да му се отпусне земя отъ едикоя ливада „Татарското благо“. Казава се, че тази земя нищо не произвежда. Ако нищо не произвежда, пѣма защо да се дава на селото. Но тя не е ливада, която нищо не произвежда.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Дава се на училищното настоятелство съ цѣль да може да построи училищно здание.

Н. Пждаревъ (д): На ливада или мочурливо мѣсто пѣма да построи училище.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Не тамъ.

Н. Пждаревъ (д): Значи ще експлоатира това мѣсто? И вне смѣтате, че по такъвъ начинъ ще подпомогнете училищното настоятелство да има добра училищна политика и да може да си построи здание съ такъвъ единъ имотъ? Тукъ ясно е, г. г. народни прѣдставители, че имаме работа съ единъ въпросъ, въ който правителството не участвува. Тукъ ние, народнитѣ прѣдставители, искаме да се покажемъ услужливи къмъ това или онова село. Ако е за блатата край Дунава, г. г. народни прѣдставители, това е единъ въпросъ, който специално трѣбва да занимае Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти, единъ въпросъ, който трѣбва да се проучи основно. Стѣбъ дренирането на тия блата могатъ да се получатъ мѣста, които да послужатъ за експлоатиране като добри имоти, но това ще го направн държавата, когато рече да направн пѣщо покрай Дунава. Въ Видинско има много такива блата, които се заливатъ отъ Дунава, и служатъ за ловене на рибата, когато е високъ Дунавътъ, а когато е нисъкъ, коси се трѣва. Но тия блата или могатъ да бѣдатъ използвани — но за това трѣбватъ капиталн и училищнитѣ настоятелства пѣма да могатъ да ги използватъ, понеже пѣматъ капиталн за риболовство, или да бѣдатъ използвани при изсушаване за обработване. Но това училищното настоятелство не може да направн, това може да го направн държавата, като рече да подобри своитѣ държавни имоти край Дунава. И тогава ще се види кои отъ тѣзи държавни имоти може да се раздадатъ за „Богъ да прости“ и кои държавата ще трѣбва рационално да експлоатира за пуждитѣ на държавата. Азъ не мога да разбера защо ще дадемъ това мѣсто отъ 1.200 декара на тѣзи двѣ села.

Н. Георгиевъ (з): Само 900 декара сж; 300 декара сж дадени.

Н. Пждаревъ (д): Тогава защо да се дадатъ другитѣ 900 декара на училищнитѣ настоятелства, когато сами казвате, че това сж мѣста, които училищнитѣ настоятелства не могатъ да експлоатиратъ, а ще използватъ само трѣвата? Такова използване пѣма да използва нито училищното настоятелство, нито държавата ще направн пѣкакво сериозно благодеяние. По такъвъ начинъ да се отстъпва съ държавнитѣ земи отъ насъ, народнитѣ прѣдставители, когато по този въпросъ Министерството на земледѣлието трѣбва да има специална, опрѣдѣлена политика, то да се занимава съ подобрението имъ, съ правенето имъ годни за експлоатация, азъ смѣтамъ, че ние ще направимъ едно лошо дѣло. Не е въпросътъ да облагодѣтельствуваме това или онова село. Така ако речемъ да раздаваме земи, подиръ молбата на с. Дековъ, което е сигурно родно мѣсто на пѣкой народенъ прѣдставителъ, ще се явятъ нѣкои други села да искатъ отъ своя народенъ прѣдставителъ и той да имъ даде нѣщичко. Г. г. народни прѣдставители! Азъ смѣтамъ, че е врѣме Народното събрание да не върши тия работи. Унижаваме насъ си и подбиваме престигътъ на този Парламентъ, кждѣто ще трѣбва да дойдемъ не защото обѣщаваме на тегозъ и оногозъ мери и балталци, а защото смѣтаме, че имаме довѣрието на избирателитѣ да уреждаме въобще държавнитѣ работи. Азъ смѣтамъ, че такова едно рѣшение на комисията не би трѣбвало да се одобри и да не се гласува отпущането на тия мѣста.

Прѣседателствующъ К. Томовъ: Има думата г. Константинъ Ковачевъ.

К. Ковачевъ (з): Г. г. народни прѣдставители! Менѣ ми се вижда, че г. Пждаревъ изхожда отъ чисто партизански съображения — той знае отъ туй село кой е народенъ прѣдставителъ — като иска да не се даде туй благо на тия села, но да остане да се експлоатира блатото отъ държавата. Азъ живѣя въ гр. Видинъ, кждѣто има много такива блата. Държавата лови рибата, но трѣвитѣ никюга тя не е използвала; газятъ се отъ добитѣка и не се взема отъ тѣхъ нищо. Държавата не е и не може да бѣде господарка на тия имоти. Тия имоти трѣбва да се дадатъ на тия села, въ районитѣ на които влизатъ за да могатъ да използватъ трѣвата за добитѣка, или да пзрѣзватъ пашура, шавара, за покриването на своитѣ сгради и кошари. Много хубаво е направила комисията, като дава трѣвата, а не дава работа, за да може единъ день, ако се прокара каналъ, да се употребява за риболовство. Така че моля Народното събрание да гласува тѣй, както е рѣшила комисията:

да се даде на използване тръвата от околните села, от която тѣ ще извлѣкат полза, защото иначе, остане ли на държавата, ще изгнива и нѣма да бѣде използвана.

Министър М. Турлаковъ: Г. докладчик! Прочетете мнѣнието на Министерството на земледѣлнето, защото азъ нѣмамъ прѣдставление за тази работа.

Докладчикъ И. Стойновъ (з): (Чете) „Въ отговоръ на писмото ви подъ номеръ 11150 и като повръщамъ молбата на училищното настоятелство на с. Дековъ, Никополска околия, съ която моли да му се продаде за училищенъ имотъ свободната частъ отъ така нареченото „Татарско блато“, граничащо съ землището на селото имъ, имамъ честъ да ви дамъ по нея слѣдните свѣдѣния:

„Държавното „Татарско блато“ се намира на около 2 км. сѣверно отъ с. Дековъ и се ограничава отъ всички страни съ имоти на с. с. Дековъ и Татаре. Общото му пространство е било около 1.150 декара. Прѣзъ 1903 г., съ рѣшение на XII-то обикновено Народно събрание, първа редовна сесия, въ 59. заседание, държано на 18. I. 1903 г., отстъпено е било на с. Татаре, Свищовска околия, 300 декара, по 5 л. декара. Остатъкътъ отъ него с. Дековъ е искало на нѣколко пъти отъ почитаемото Народно събрание, обаче молбитъ му винаги сж били оставяни неудовлетворени по единичката причина, че това блато било привързано къмъ тѣ нареченото „Свищовско блато“ и че послѣдното би се обезцѣнило въ риболовно отношение, ако „Татарското блато“ се отдѣлише отъ него и се дадѣше на с. Дековъ

„Отъ проучванията, направени на самото мѣсто отъ началника на отдѣленето на държавните имоти обаче се констатира, че въ цѣлото „Татарско блато“ нито се риболови, нито е възможно нѣкакво професионално риболовство, тѣй като цѣлото то е обрасло съ тръсти, палуръ, и други трѣви, които въ никое врѣме на годината, даже когато бѣдатъ опосени, не позволяватъ абсолютно никакво риболовство.

„Всѣка година прѣзъ пролѣтѣта, когато водитъ на Дунава придойдатъ, залива се и това блато, обаче и тогава даже никой отъ риболовците не рискувалъ да хвърли въ неговите води каквато и да било мръжа тамъ да риболовствува, макаръ прѣзъ това врѣме тамъ и да има риба. Скоро обаче водитъ почватъ да спадатъ и се прибиратъ въ дълбокитѣ части на Свищовското блато, където безъ съмнѣние се прибира и почти всичката риба, на била тя и отъ най-послѣдното използване. Съ прѣкъсване на връзката между водитъ на „Татарското блато“ отъ ония на „Свищовското блато“ всичката риба, която не е успѣла да избѣга и остане въ „Татарското блато“, не може да се лови отъ риболовците по причинитѣ, изложени по-горѣ, и естествено е обрѣчена или на измиране, когато водата на „Татарското блато“ свършено прѣсъхне, или на унищожението ѝ отъ птицитѣ. Става ясно прочее, че никакво риболовство въ „Татарското блато“ нѣма и не може да има, и ако това блато се отстъпи на училищното настоятелство на с. Дековъ, съ това не ще се съ нищо уврѣди риболовството на „Свищовското блато“.

„Не ще се уврѣди съ нищо и риболовството въ „Свищовското блато“, защото известно е, че рибитѣ, населяващи дунавскитѣ блага изобщо, хвърлятъ хайвера си прѣдпочитателно въ наводняемитѣ плитки мѣста и частно за „Свищовското блато“ глъзено въ малкитѣ странични басейни, както сж „Татарското блато“, „Кайкушатъ“, „Галицитѣ“ и други, прѣзъ топлинитѣ дни на априлъ и май, и рѣдко прѣзъ юний, т. е. тогава, когато водитѣ сж високи и поддържатъ постоянно съобщение между поменатитѣ малки басейни и главния басейнъ на „Свищовското блато“. Хвърляниятъ хайверъ има врѣме да се развие и когато водитѣ почнатъ да се оттеглятъ, малкитѣ рибички успѣватъ да се прибиратъ въ „Свищовското блато“, където тѣхното отращване и по-нататъшно развитие е сигурно“.

Н. Пждаревъ (д): Този г. инспекторъ заповѣдва на рибата да се прибере въ „Свищовското блато“!

Докладчикъ И. Стойновъ (з): „Когато се оттегли водата, рибата нѣма да остане на сухо; тя ще отиде въ „Свищовското блато“.

Н. Пждаревъ (д): Само че ще ѝ прѣчатъ да се оттегли.

Докладчикъ И. Стойновъ (з): (Продължава да чете) „Съ оттеглянето на водитѣ и прѣкъсването съобщението между

„Татарското и Свищовското“ блага всичката едра и дребна риба се прибира въ послѣдното, където намира условие за по-нататъшно съществуване. Оная, която по една или друга причина не е успѣла да избѣга и се прибере въ голѣмия басейнъ на „Свищовското блато“, въ повечето случаи става жертва на орлицитѣ птици и други грабливи животни, ако разбира се не бѣде изловено отъ самото население.

„Отъ друга страна експлоатацията на растителността въ поменатото блато сжко не ще прѣчи на правилното хвърляне хайвера отъ рибитѣ и развитието на послѣдния, тѣй като тази експлоатация става възможна едва прѣзъ есеннитѣ мѣсеци, когато трѣвнитѣ произведения, особено палурътъ, сж достатъчно узрѣли. Дотогава всичката риба е успѣла да хвърли хайвера си, послѣдниятъ да се развие и малкитѣ рибички, съ оттеглянето на водитѣ, да се прибератъ въ главния басейнъ, където и ще прѣзимуватъ.

„Става ясно прочее, че и отъ рибовѣдно гледище „Татарското блато“, макаръ и важно за „Свищовското блато“, неговата важностъ нѣма да се намали и слѣдъ отстъпването му на училищното настоятелство на с. Дековъ, при условие разбира се, че училищното настоятелство, респ. общината, като ѝ се отстъпи това блато, да поеме слѣднитѣ задължения:

„1. Да не се правятъ никакви съоръжения за ловидба на риба въ него и още повече да не се позволява заграждане каналитѣ му, които служатъ за оттичане водитѣ съ цѣлъ да се прѣтъркада пътя на бѣгащата риба къмъ голѣмия басейнъ на „Свищовското блато“.

„2. Да не прѣчатъ на риболовците да риболовствуватъ въ и около това блато, когато водитѣ му сж високи и обши съ водитѣ на „Свищовското блато“.

„3. Ако стане нужда отъ удълбочаване на канала между него и главния басейнъ или други мѣроприятия съ огледъ къмъ риболовството и рибовѣдството, главно съ цѣлъ да се даде възможностъ на рибата да се прибира въ „Свищовското блато“, училищното настоятелство да не се противи на това“. Значи училищното настоятелство не може да прѣчи никой път, когато държавата рече да нареди нѣкои съоръжения за риболовството. (Чете)

„При такива условия и при една съвѣстна експлоатация на това блато отъ страна на училищното настоятелство, отстъпването му нѣма да повлияе на риболовството и рибовѣдството въ „Свищовското блато“, поради което на мнѣние съмъ да се уважи молбата на с. Дековъ.

„Прѣдъ видъ обаче и на постъпилата молба отъ с. Татаре, съ която се иска да му се отпусне сжщото блато, намирамъ за най-справедливо да се уважи и неговата молба, като свободната частъ отъ него се подѣли между училищното настоятелство на с. Дековъ и с. Татаре така: училищното настоятелство на с. Дековъ да получи $\frac{2}{3}$, а училищното настоятелство на с. Татаре $\frac{1}{3}$. По този начинъ цѣлото „Татарско блато“ ще се подѣли наравно между двѣтъ села, тѣй като какво по-горѣ се спомена, с. Татаре прѣзъ 1903 г. по рѣшение на Народното събрание, е получило вече 300 декара, т. е. $\frac{1}{3}$ отъ сжщото блато.

„Прѣдъ видъ на всичко горѣизложено, моето мнѣние е да се уважатъ молбитѣ на училищнитѣ настоятелства на с. с. Дековъ и Татаре, на които да се даде „Татарското блато“, като Народното събрание опрѣдѣли цѣлата на декаръ, срѣшу която ще стане отстъпването му.

„Прилага се молбата на с. Татаре.

„Министъръ: А. Оббовъ.“

Това е рѣшението на Министерството на земледѣлнето.

Прѣдседателствующъ Н. Томовъ: Ще гласуваме.

Кои то г. г. народни прѣдставители сж съгласни да се отпусне отъ държавната ливада „Татарското блато“ $\frac{2}{3}$ части на училищното настоятелство на с. Дековъ, Никополско, и $\frac{1}{3}$ частъ на училищното настоятелство на с. Татаре, Свищовско, по 20 л. докарътъ, при спазване на условията, посочени отъ г. министра на земледѣлнето и държавнитѣ имоти въ писмото му № 9.049 отъ 17 септември 1920 г. . . .

Н. Мушановъ (д): Не знамъ какво е рѣшението. На тѣзи училищни настоятелства, за които говоримъ, само трѣвитѣ ли даватъ?

Министъръ М. Турлаковъ: Съ ограничение на собственостъ.

Прѣдседателствуващъ К. Томовъ: . . . моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство, Събранието приема.

Н. Мушановъ (д): Меншество.

Н. Пждаревъ (д): Нѣма кворумъ, г. прѣдседателю, за раздаване държавни земи. Азъ моля да се констатира това — при липса на кворумъ, при меншество се раздаватъ държавни земи!

Р. Маджаровъ (д): Законътъ за водните синдикати ги дава на държавата, а ние чрѣзъ прошения ги даваме на селата!

Министъръ А. Оббовъ: Г. Маджаровъ! Вие сте умевъ човѣкъ. Знаете, че когато държавата съ законъ за увеличение размѣра на държавните земи отчуждава частни имоти, то е само да увеличи общественитѣ имоти, за да може да разполага послѣ при оземляването на обезземеленитѣ. Сега, като вземаме държавните земи, не ги правимъ частни въ смисълъ да ги раздаваме на този или онзи, а ги даваме на една община, даваме ѝ възможностъ за издържката на училището. Това е цѣльта. Много просто. И освѣнъ туй блатото е въ такова състояние, че държавата не може да разчита на нѣкакви приходи, да отажава нѣщо. Това е то. А общината може по-добрѣ да го използва.

Прѣдседателствуващъ К. Томовъ: Другъ докладчикъ има ли?

Докладчикъ Н. Дѣйковъ (д): Ще ви докладвамъ, г-да, заявлението отъ Елена Асѣнова Алексова отъ гр. Самоковъ, лична и законна прѣдставителка на малолѣтнитѣ си дѣца. Моли да ѝ бѣде опростена сумата 484-50 л., произхождици отъ неизплатени държавни данъци, останали отъ покойния ѝ мъжъ. Тѣзи данъци, г-да, се дължатъ отъ воененъ данъкъ отъ сѣшния. Отишълъ войникъ, убили сѣ го. Отпуска се пенсия, а на вдовицата не ѝ даватъ пенсията книжка, понеже има задължения. Отъ свѣдѣнията, които сѣ събрали отъ финансовата власт, се оказва, че този човѣкъ, покойниятъ войникъ, не притежава абсолютно никакви имоти. Тѣй щото и така да е, слѣдва да бѣде опростенъ този данъкъ. Между туй просителката се е помисляла и останалитѣ двѣ малолѣтни дѣца сѣ на произвола на сѣдбата.

Комисията рѣши да се опрости тази сума.

Прѣдседателствуващъ К. Томовъ: Ще гласуваме.

Коиго г. г. народни прѣдставители сѣ съгласни да се опрости сумата 484-50 л. на Елена Асѣнова Алексова, неизплатени държавни данъци отъ покойния ѝ съпругъ Асѣвъ Алексовъ Кюсевиъ, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ (д): Молба отъ Милана Юрданова Алексова лично за себе си и като законна прѣдставителка на дѣцата си Мара и Юрданка Алексови отъ Русе. Нейниятъ съпругъ е билъ 13 години машинистъ по държавните желѣзници. На 3 октомврий 1918 г. той бива смазанъ отъ влака и разкъсанъ на парчета. Понеже той е служилъ само 13 години, държавата не може да отпусне пенсия. Не може да се отпусне и инвалидна пенсия, защото споредъ свѣдѣнията, които дава Дирекцията на желѣзницитѣ, неговата смъртъ не е причинена по поводъ и при изпълнение на служебнитѣ си обязанности. Този денъ, когато е станало разкъсването отъ влака, той не е билъ на служба.

Прѣдъ видъ обаче, че той е бѣденъ човѣкъ, че той е умрѣлъ като машинистъ, комисията намѣри за добрѣ да се отпусне на неговата съпруга вдовицата и дѣтѣ ѝ дѣца една помощъ отъ 5.000 л.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Какво е правилъ то гва? Доказателства?

Докладчикъ Н. Дѣйковъ (д): Никакви доказателства нѣма. Просто е билъ на линията и тамъ е билъ смазанъ. Има двѣ прѣдположения: или по невнимание е смачканъ отъ влака, или пъкъ е искалъ да се самоубие. И въ двата случая обаче той е загиналъ като машинистъ.

И. Януловъ (с): Жалко е, че дирекцията е дала лошо мѣние! Все е по служба.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ (д): Дирекцията казва, че този денъ, когато е убитъ, е билъ свободенъ отъ служба, понеже тѣ дежурятъ.

И. Януловъ (с): Билъ на гарата по служебна работа.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ (д): Но билъ тамъ около гарата.

И. Януловъ (с): И ние ще гласуваме.

Прѣдседателствуващъ К. Томовъ: Ще гласуваме.

Коиго г. г. народни прѣдставители сѣ съгласни съ рѣшението на просителката комисия, да се отпусне на просителката Милана Юрданова Алексова държавна помощъ отъ 5.000 л., моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ (д): Заявление отъ Кираца Панайотова Наумова отъ с. Аносекитъ, Костурско, живуща въ София. Излага, че нейниятъ мъжъ е билъ учителъ въ гр. Костуръ, на 3 юлий 1913 г. е билъ отвлѣченъ отъ гърци и убитъ. Тя се е отнесла до Пенсионното отдѣление за пенсия. Нейниятъ мъжъ е служилъ по вѣдомството на Екзархията нѣколко години — има послуженъ списъкъ — обаче по причина, че липсва актъ за умирање, сѣдѣтъ е оставилъ молбата ѝ за пенсия безъ послѣдствие.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Колко години е служилъ?

Докладчикъ Н. Дѣйковъ (д): 5 години, 11 мѣсеца и 10 дни при Екзархията. Има и други нѣколко удостоверения отъ общини и села изъ Македония, отъ Скопеката метрополия, . . .

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Че е служилъ още?

Докладчикъ Н. Дѣйковъ (д): Още.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: И всичко колко години?

Докладчикъ Н. Дѣйковъ (д): Всичко около 12—13 години. Заявлението е било изпратено на финансови министъръ, който поврѣща прѣписката, като съобщава: (Чете) „Отъ събраниятѣ свѣдѣния въ управлението на държавните дългове, както и отъ прѣдставенитѣ отъ сѣщата документи за смъртъта на съпруга ѝ Панаѣотъ Наумовъ, каза се, че послѣдниятъ като учителъ прѣзъ 1912/1913 учебна година въ трикласното училище въ гр. Костуръ е билъ задигнатъ отъ гърцитѣ власти при изгнание на служебнитѣ си обязанности и убитъ безслѣдно отъ сѣшитѣ власти.“ Просителката се е обърнала, както ви казахъ, къмъ Пенсионното управление, но по липса на документи, че е убитъ мъжътъ ѝ не е уважена.

И. Януловъ (с): Много сѣ възгледни въ Пенсионното управление.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ (д): (Продължава да чете) „Като се вземе прѣдъ видъ особенитѣ условия, при които по това врѣме се намирате цѣлата училищна администрация въ този край, а именно, че тя бѣше прѣнната отъ гърцитѣ власти и самата съпруга е арестувана, лесно обясними сѣ причинитѣ, по които не е могълъ да бѣде спазенъ 3-мѣсечниятъ срокъ. Като имамъ всичко това прѣдъ видъ, на мѣние съмъ Народното събрание да рѣши, щото казанитъ 3-мѣсеченъ срокъ да не се приложи въ конкретния случай и прѣписката да се изпрати въ Пенсионното отдѣление при Министерството на финанситѣ за отпушане на гражданска инвалидна пенсия по закона за пенситѣ на чиновницитѣ и служащитѣ по гражданското и военното вѣдомства. Ако ли това не е възможно, то Народното събрание да опрѣдѣли на просителката народна пенсия“.

Комисията, г. г. народни прѣдставители, намѣри, че не бива и не може да се дава тълкувание на закона, че не трѣбва да се спазва срокътъ, и затуй рѣши — на просителката да се отпусне народна пенсия въ размѣръ на 150 л. мѣсечно.

Прѣдседателствуващъ К. Томовъ: Ще гласуваме.

Който г. г. народни прѣдставители сѣ съгласни да се отпусне народна пенсия въ размѣръ 150 л. мѣсячно на просителката Киряца Панайотова Наумова, съпруга на Панайотъ Наумовъ, учителъ въ Апоксенѣ, Костурска околина, понеже е билъ убитъ отъ гърцкитѣ власти, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ (д): Молба отъ Атанасъ Венковъ, машинистъ при желѣзнопѣтната тракия въ София. Този служителъ при изпълнение на служебнитѣ си обязанности си е поврѣдилъ три жѣба: единъ горенъ лѣвъ голѣмъ кѣтникъ, единъ лѣвъ горенъ малъкъ кѣтникъ и единъ долненъ лѣвъ голѣмъ кѣтникъ. Избити сѣ при една катастрофа по желѣзницитѣ. Споредъ медицинското свидетѣлство, нему е потребно да разходи една сума отъ 1.100 л. за поправка на зѣбитѣ си. Отъ документитѣ, приложени къмъ прѣписката, се установява, че той дѣйствиелно е пострадалъ при изпълнение служебнитѣ си обязанности.

Комисията, като има прѣдъ видъ това, рѣши да му се отпусне държавна помощ 1.100 л., за да си направи зѣбитѣ.

Прѣдседателствующъ Н. Томовъ: Ще гласуваме.

Който г. г. народни прѣдставители сѣ съгласни да се отпусне на Атанасъ Венковъ еднократна държавна помощ отъ 1.100 л., моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ (д): Заявление отъ Горнокюселерското училищно настоятелство, Карловска околина. Иска да му се даде държавниятъ имотъ въ с. Карачево, Горнокюселерска община, називаемъ „Бозалъка“ и „Герена“, отъ около 350 декара. Пратено е въ Министерството на земледѣлнето и държавнитѣ имоти, отъ дѣто е полученъ слѣдниятъ отговоръ: (Чете) „Като ви поврѣщамъ тукъ приложена молбата отъ Горнокюселерското училищно настоятелство, Карловска околина, честь имамъ да ви дамъ слѣднитѣ свидѣния по съдържанието му: Приблизителното пространство на карачевската мера „Бозлука“ и „Герена“ е около 500 декара, отъ които удобна за обработване земя има около 150—200 декара. Около 150 декара земя е спорна и останалата е съ слаба почва. Мерата се отдава подъ наемъ отъ държавата за паша. За 1919 г. наемътъ е билъ 272 л., а за настоящата — 360 л. Споредъ свидѣнията на финансови началникъ, добрата за обработване земя струва около 400 л. декарътъ, а по слабата — 150—200 л. декарътъ, срѣдно всичката земя струва около 300 л. декарътъ. Прѣвъ 1914 г. министерството ми е наредило за продаване на мерата чрѣвъ търгъ съгласно чл. 1 буква в отъ закона за продаване, размѣняване и експлоатиране на държавнитѣ имоти поради малодоходностъ. Търгътъ обаче не е произведенъ. Мерата постоянно се заграбва отъ селянитѣ на с. Горно-Кюселере; други села нѣматъ нужда отъ тая мера, понеже окръжащитѣ я ниви сѣ изключително на горнокюселерци. Училищното настоятелство въ с. Горно-Кюселере нѣма други имоти освѣнъ една нива, отдѣлена отъ общинската мера, покрай р. Стрѣма съ пространство около 10—12 декара. Мнѣнието ми е да се отпусне на училищното настоятелство исканата земя, тъй като държавата нѣма особени приходи отъ нея.“

Въз основа на това комисията рѣши да се отпусне даромъ за стопанството на училищното настоятелство на Горнокюселерската община, Карловска околина, държавниятъ имотъ въ землището на изселеното се с. Карачево, сѣщата община, отъ около 350 декара подъ названіе „Бозалъка“ и „Герена“. Трѣбва обаче да се поправи; вмѣсто 350 декара, съгласно свидѣнията на министра на земледѣлнето и държавнитѣ имоти, на около 500 декара.

Н. Пждаревъ (д): Ами нали има споръ въ нея?

Докладчикъ Н. Дѣйковъ (д): Не е казано спорътъ съ кого е.

Н. Пждаревъ (д): Какъ така спорната ще я дадатъ?

Министъръ А. Оббовъ: Да се гласува тъй, както е писано и колкото тѣ искатъ. По нашитѣ свидѣния, води се споръ. Очевидно има заграбено. Ако се даде повече отъ 350 декара, колкото тѣ искатъ, ще се появятъ спорове.

Прѣдседателствующъ Н. Томовъ: Който г. г. народни прѣдставители сѣ съгласни да се отпусне даромъ за сто-

панството на училищното настоятелство на с. Горно-Кюселере, Карловска околина, държавнитѣ имотъ отъ около 350 декара — мѣстността „Бозалъка“ и „Герена“, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ (д): Заявление отъ Михаилъ Г. Байкушевъ отъ Трънъ. Казва, че той билъ поржчителъ на сина си Драгомиръ М. Байкушевъ, който е билъ началникъ на митницата въ гр. Софлу. Той е билъ убитъ една ноцъ отъ злодѣйци. И слѣдъ като е билъ пратенъ отъ финансовия министъръ ревизоръ-инспекторъ да приведе въ извѣстностъ отчетнитѣ книжа и паричнитѣ работи, оказало се, че той е неиздѣлженъ съ сумата 6.937-96 л. Тази сума финансовата власть я иска отъ бащата Михаилъ Байкушевъ, понеже той е билъ поржчителъ на сина си. Михаилъ Байкушевъ прѣдставя едно удостовѣренне, отъ което се вижда, че той е на 51 година, има съпруга на 49 години, има синъ 27-годишенъ, запасенъ войникъ отъ 36 наборъ, другъ синъ 21-годишенъ отъ 40 наборъ, войникъ въ 1 гаубиченъ полкъ, другъ синъ 20-годишенъ, 43 наборъ, войникъ въ Телеграфната дружина, дъщеря 17-годишна, ученичка, и друга дъщеря 14-годишна, тоже ученичка. Има една снаха и двѣ внучета. Имотното му състояние е слѣдното: Има една къща, оцѣнена за 2.000 л., градина — за 660 л., 14 декара ниви — за 269 л., ливада 7 декара — за 126 л., доходи отъ които почти никакви нѣма за поддръжка при издръжка на сѣмейството си.

Комисията, като взе прѣдъ видъ, г-да, че синътъ на просителтъ е умрѣлъ на служба, че много е лесно допустимо да се приеме, че тази сума не той я е злоупотрѣбилъ, а или е отвлѣчена отъ злодѣйцитѣ, отъ убийцитѣ или пъкъ отъ служащитѣ слѣдъ неговата смъртъ, рѣши да се опрости тази сума и да се не дири отъ поржителя Михаилъ Байкушевъ.

А. Яневъ (з): Има ли документи за убийството?

Докладчикъ Н. Дѣйковъ (д): Има.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Гаранцията колко е?

Докладчикъ Н. Дѣйковъ (д): Той е гарантиранъ въ размѣръ 10.000 л., но сумата съ която се признава неотчетенъ убийцитѣ началникъ на митницата е 6.937-96 л., кръгло 7 хиляди лева.

Прѣдседателствующъ Н. Томовъ: Ще гласуваме.

Който г. г. народни прѣдставители сѣ съгласни да се опрости сумата 6.937-96 л., дължима на държавата отъ Михаилъ Г. Байкушевъ отъ гр. Трънъ като гарантъ на сина си Драгомиръ М. Байкушевъ, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство, Събранието приема.

Другъ докладчикъ нѣма.

Пристъпваме къмъ третата точка отъ дневния редъ — второ четене законопроекта за водни синдикати.

Моля г. докладчика да го докладва.

Докладчикъ С. Панайотовъ (з): (Чете)

„З а к о н ъ

за водни синдикати.“

Прѣдседателствующъ Н. Томовъ: Който приематъ закончето на законопроекта, както се прочете отъ г. докладчикъ, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Панайотовъ (з): (Чете)

„Глава I.

„Общи наредби.

„Чл. 1. Правото за ползуване отъ общественитѣ води се дава по административенъ редъ (чл. 41 отъ закона за имуществата, собствеността и сервитутитѣ) отъ Министерството на земледѣлнето и държавнитѣ имоти за опредѣленъ срокъ и при опредѣлени условия.“

Прѣдседателствующъ Н. Томовъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Паскалъ Паскалевъ.

П. Паскалевъ (д): (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Настоящиятъ законопроектъ бѣше приетъ на първо четене безъ дебати по искането на тогавашния министъръ на земледѣлието, като даде обѣщание, че при второто четене могатъ да станатъ общи дебати. Прѣди всичко азъ ще заявя, че нашата група ще гласува настоящия законопроектъ. При всичко че законопроектътъ е обширенъ и доста голѣмъ, азъ смѣтамъ, че той ще миѣ доста набързо въ Народното събрание, защото отъ дебатитѣ, които станаха въ комисията, всички групи почти дойдоха до убѣденнето, че законътъ е доста добръ и детайлно изработенъ и нѣма какво да се говори относително неговитѣ разпорѣди. Азъ ще си позволя да кажа само нѣколко думи по поводъ на първия членъ — нѣщо като общи дебати — и ще моля г. прѣдседателствующия, ако миѣ повече отъ 20 минути — време, което ми се дава да говоря съгласно правилника за вѣтрѣния редъ при второто четене — да бѣде съизходителенъ и да ми позволи да завърша своята мисль, защото смѣтамъ, че разискванията, които ще станатъ сега, ще бѣдатъ единъ видъ общи дебати и че по другитѣ членове нѣма да се взема думата.

Г. г. народни прѣдставители! Настоящиятъ законопроектъ споредъ мене е единъ отъ най-цѣлнитѣ законопроекти, които настоящето правителство внесе. И нека да признаемъ всички, че отъ всички законопроекти, внесени тукъ и които гласувахме, този законопроектъ е единъ законопроектъ, който за пръвъ пѣтъ може би има за задача да повдигне нашето производство и да може да увеличи богатството и благосъстоянието въ България. И азъ съжалявамъ, че при многото закони, които гласувахме, при многото законопроекти, които ни се внасятъ, при тази голѣма прѣзрипаностъ отъ законопроекти, като че ли този законопроектъ ще миѣ така незабѣлъзано и по него не ще могатъ да станатъ по принципъ тѣзи дебати, които би трѣбвало да станатъ, за да обърнатъ достатъчно вниманието на народното прѣдставителство. Нека да не жалимъ, че по поводъ на този законопроектъ ще се кажатъ нѣколко думи изобщо по водното дѣло въ България, нѣколко думи изобщо за значението на водитѣ и за политиката, която ние трѣбва да водимъ по това водно дѣло. Азъ ще искамъ, щото народното прѣдставителство отъ всички групи да се запознае по-отблизо съ настоящия законопроектъ и изобщо съ водното дѣло въ България и другадѣ. Нека всички партии да иматъ явече присърце водното дѣло въ България, да го изучатъ по-добръ и да проагитиратъ между народа голѣмото значение, което водитѣ иматъ за повдигане на земледѣлието и изобщо за икономическото състояние на страната. Защото дѣлото, което може да се прѣдприеме по воднитѣ строежи и по използване на водитѣ въ България за всички цѣли, за които тѣ могатъ да бѣдатъ използвани — за напояване, за отводняване, за водна двигателна сила, за борба противъ наводненнето, за наването и пр. и пр. — е дѣло, което ще изисква редица години, което ще изисква голѣми разходи, което ще изисква една послѣдователностъ, една система, една програма и една постоянна и голѣма енергия не само отъ това правителство, но отъ редица правителства и отъ цѣлия български народъ.

Законопроектътъ за воднитѣ синдикати, както най-напрѣдъ бѣше внесенъ, третираше само материята за воднитѣ кооперативни сдружения, които сдружения имаша главно за цѣль да привлѣчатъ общественитѣ сили, народнитѣ сили къмъ използване на водитѣ, специално на всички второстепенни и дребни водни строежи, които можеха да станатъ само ако едновременно държавата прѣдприемѣ една по-широка програма на водни строежи. Обаче този законопроектъ вслѣдствие извѣстни критики, които се направиха, сега е попълненъ и въ своето си съдържание, а сѣщо и съ прибавката на общата държавна политика по водитѣ. И той, така внесенъ, заедно съ тази обща държавна програма, става единъ законопроектъ по-завършенъ, по-цѣленъ и по-цѣпенъ за насъ.

Г. г. народни прѣдставители! Съ този законопроектъ и изобщо съ дѣлото по водитѣ правителството още прѣди изборитѣ доста агитираше между народа и искамъ съ тия мѣроприятия по водитѣ, които то смѣташе да прави, да може да вземе гласовѣтъ на българския народъ — единъ видъ то прѣдварително се хвалѣше. Азъ смѣтамъ, че дълъгъ бѣше на правителството по-рано да направѣше този законопроектъ законъ, откогато прави това сега. Но азъ обръщамъ внимание, че извѣстни министри отъ правителството като че ли прѣвечелиха значението на

самия законопроектъ и смѣтаха, че ако ние гласуваме единъ законъ за воднитѣ синдикати — законъ, който отдавна съществува почти въ всички по-напрѣднали страни — въпросътъ за водното дѣло ще се разрѣши и ние ще можемъ чрѣзъ този законъ за воднитѣ синдикати да използваме всички води. Имаше едно увлѣчение у нѣкои отъ министритѣ отъ днешния кабинетъ по въпроса за значението на самия законопроектъ. Азъ, слушахъ г. Райко Даскаловъ, министъръ на земледѣлието, въ време на изборитѣ, който въ нѣкои своя рѣчь не изпушаше да каже нѣщо за голѣмитѣ язовирове, за голѣмитѣ баражи, които правителството смѣта да прави. И толкова бѣше неговото увлѣчение и възхищение отъ водното дѣло и сътъ този законопроектъ, та на нѣкои мѣста и въ нѣкои събрания хората, като не можаха да схванатъ голѣмината на прѣдприятията и да ги разбератъ, често пѣти се чудѣха и смѣха. Азъ бѣхъ въ Севлиево, г. г. народни прѣдставители, кѣдѣто г. Райко Даскаловъ говорѣше за този прочутъ баражъ на р. Росица при с. Бара, и селянитѣ се чудѣха какъ ще стане този баражъ, да запушишъ р. Росица, да изсушишъ блатото и да получишъ еднѣква полза.

Това показваше, че идеята за използване водитѣ въ България е една идея недостатъчно проучена отъ самия народъ, една идея, съ която народътъ не е достатъчно запознатъ. И затуй дълъгъ се налага на всички насъ, особено на правителството, чрѣзъ агитация, чрѣзъ брошурни, чрѣзъ събрания, чрѣзъ своитѣ органи, чрѣзъ своитѣ си по-видни хора, чрѣзъ своитѣ си дѣйци да проагитираме идеята за водното дѣло и за значението на водитѣ въ самия народъ, защото само по такъвъ начинъ ние въ бъдеще ще можемъ да приложимъ лесно настоящия законъ и ще можемъ да добиемъ съдѣйствио, широкото съдѣйствио, на най-заинтересованитѣ долу въ народа, на непосредственитѣ работници земледѣлци, на непосредственитѣ индустриалци и промишленници, на собственика, който стои най-близо до водата и който най-добръ ще я използва. Така ние ще можемъ да използваме и обществения, и частния капиталъ, така ще използваме частната енергия, която ще дойде на помощъ на правителството, за да можемъ въ редица години да каитираме и да използваме нашитѣ води. Но ако законътъ за водното дѣло не се знае отъ народа и отъ нашия селянинъ, азъ още сега мога да ви прѣдскажа, че на много мѣста намѣсто съчувствие ние ще срещаме противодѣйствио, защото много дребни и частни интереси ще бѣдатъ зачекнати съ този законъ, когато утрѣ се образуватъ воднитѣ синдикати и когато ще почнатъ да се правятъ разни водни стресежи, независимо отъ какъвъ размѣръ ще бѣдатъ тѣ. И тогава разни злонамѣренници и недоброевъѣстници, каквито има всекога, както ги има и днесъ, могатъ да обърнатъ настоящия законъ въ едно агитационно срдѣствие, противно и неприятно за всеко правителство, което ще почне тѣзи строежи и прѣдприятия по водитѣ. Даже и сега не е чудно, ако нѣкъдѣ ще срещнете нѣкои, които да обърнатъ на смѣхъ и карикатура настоящия законопроектъ и да говорятъ било на селянина, било на други, че съ този законопроектъ земледѣлцитѣ се товарятъ съ нови данъци.

Г. г. народни прѣдставители! Никакви нови данъци, никакви нови тежести, които да отиватъ направо въ държавния фискъ, нѣма да товарятъ никого съ настоящия законопроектъ. Тежести може да има, ограничение на частни собствениости ще има, отнемаше на водни права и на разни собствениости ще има, по то ще бѣде въ общъ интересъ на всички земледѣлци, на всички промишленници, на всички граждани и селяни, които ще могатъ да използватъ водитѣ за многобройнитѣ дѣла, за които тѣ могатъ да бѣдатъ използвани. Та една агитация, едно запознаване на народа съ законопроекта се налага най-много на органитѣ на правителството да го направятъ.

Г. г. народни прѣдставители! Когато говоримъ за законопроекта, не можемъ да не кажемъ нѣколко думи изобщо за значението на водитѣ въ всички страни и специално за значението на водитѣ въ България. Така материя е много стара. И тукъ пакъ обръщамъ внимание на днешния министъръ на земледѣлието, както обърнахъ и на вчерашния, да не смѣтатъ, че съ настоящия законопроектъ тѣ откриватъ Америка или че нѣщо съвсѣмъ ново внасятъ, нѣщо нечувано и небивало въ свѣта или въ България досега. Въпросътъ за воднитѣ синдикати е доста старъ, а и самитѣ водни синдикати съществуватъ доста отдавна въ всички страни. Воднитѣ

строежи и водното дѣло сѣ били извѣстни на човѣчеството отъ най-древни врѣмена. Като почнете отъ древната култура на египтянитѣ, на индийцитѣ и вавилонянитѣ и до днешни врѣмена вие ще видите, че човѣчеството всѣкога се е интересовало отъ водитѣ и че то споредъ висотата на културата, на която е стояло, е използвало по-малко или по-нашироко водитѣ, за да може да създаде водна сила, да може да си напоива земята, да може да има повече вода, изобщо да може да създаде повече богатства и да подобри живота си. Въ последнитѣ врѣмена, особено въ втората половина на XIX вѣкъ вие виждаме не само въ Европа, но и въ новитѣ земи, и въ другитѣ стари земи воднитѣ строежи да взематъ едни грамадни размѣри. И политиката на всѣко едно правителство, което мислѣ за създаването на нови богатства въ своята страна, за увеличението на производството на земята, за създаването на свѣтви сили, за повдигане изобщо благосъстоянието на населението, главно се е обръщала къмъ използване на водитѣ въ съотвѣтната държава. Грамадни вече суми се харчатъ отъ всички правителства за напоиване, за направа на канали, на язовирове, за борба противъ наводнения, за залѣвяване въ връзка съ всички тѣзи водни строежи. Цѣли програми, които трѣбва да се използватъ въ редица години, сѣ написани, сѣ приети отъ правителствата на всички почти европейски държави, Американското, английското, австралийското правителства сѣ отнусаили грамадни суми, за да могатъ въ най-скоро врѣме да бждатъ използвани водитѣ за цѣлитѣ на производството, индустриално и земледѣлко, за създаването на нови богатства. Нѣма защо да отивамъ по отдѣлно въ всѣка една държава да ви посочвамъ значението на воднитѣ строежи, които тамъ сѣ направени, нѣма защо да ви посочвамъ грамаднитѣ суми, които тамъ се прѣдвиждатъ. Ако отидете въ Бавария, въ Чехия, въ Италия, въ Швеция, ако искате да се запознаете съ работитѣ по водитѣ тамъ, ще видите, че въ последнитѣ години всички тѣзи държави, всички тѣзи народи сѣ една система, съ едно постоянство въ програмата сѣ направили голѣмъ успѣхъ, голѣмъ напредѣкъ въ водното дѣло.

Водитѣ могатъ да се използватъ за много цѣли. Съ водитѣ трѣбва да се боримъ, за да нѣма наводнения. Водата е една стихия, която ако не бѣде обуздана, ако не бѣде вързана, може да пакости. У насъ всѣка година отъ извѣстни години насамъ вие виждате грамадни пакости напасани отъ нашитѣ рѣки, особено отъ р. Марица и нейнитѣ притоци, главно на земледѣлското население, съ тѣзи наводнявания. Низки брѣгове, липса на всѣкакви запридолища, бързо прииждане на водата, голеи стръмнини, липса на гори, липса на житвърдяване на почвата — всичко това помага, за да може водата, когато валиятъ дждове, да приижда много бързо, да се разлива въ срѣдното течение или долното на рѣката и да прави грамадни пакости. И ако изчислимъ грамаднитѣ пакости, които периодически и чести наводнения въ България правятъ на населението и на самата държава, като развалятъ желѣзници, пактища, като я прииждаватъ да се притича на помощъ на населението, ние, само ако отдѣлимъ сумитѣ, които се харчатъ да се поправятъ желѣзници и пактища, ако отдѣлимъ сумитѣ, които се плащатъ на частни лица за причиненитѣ имъ пакости, и ги туримъ въ единъ фондъ, който да е прѣдначаченъ да бѣде изразходванъ въ нѣколко години въ борба противъ наводненията, като се почнатъ строежи отъ най-горното до най-долното течение на рѣкитѣ, като има една система, едно съзнание въ тая борба, ние съ тѣзи пари, които се употребяватъ за поправяне на пакоситѣ отъ наводненията, ще можемъ въ нѣколко години да обуздаемъ повечето отъ нашитѣ рѣки, ще можемъ да отървемъ населението отъ наводнения, а и ещеврѣменно ще можемъ да направимъ голѣма частъ отъ нашитѣ земи плодни за самото наше производство.

За да ви посоча значението на водитѣ не само за напоиване, но и за употребленieto имъ като двигателна сила, ще ви кажа, че въ България ако използваме нашитѣ води, ние ще можемъ да добиемъ двигателна сила около 2 милиона конски сили и съ тѣхъ ние ще можемъ да движимъ не само нашитѣ желѣзници, ще можемъ да движимъ не само всички фабрики, които съществуватъ, но ще можемъ да осветляваме всички населени мѣста. Но не сѣ нужни 2 милиона конски сили, защото споредъ изчисленията, които сѣ правени въ нашето водно отдѣление, изчисленията правени отъ инженеръ Романовъ, който работи въ тая областъ, занимава се и е писалъ за нуждата

отъ двигателна сила на нашитѣ желѣзници и на нашитѣ фабрики, споредъ неговитѣ изчисления всичко на всичко сѣ нужно около 150 до 200 хиляди конски сили. Тѣ сѣ една работа не тѣй голѣма, както на пръвъ погледъ изглежда. Има отдѣлни, самостоятелни баражи въ Швейцария, въ Америка, каждо отъ едни баражи може да се добиятъ около 100 хиляди конски сили. Всички строежи, които се прѣдвиждатъ въ тази програма по водитѣ, приложена къмъ законопроекта, сѣ строежи, които могатъ да станатъ много по-лесно отколкото ние си прѣдполагаме, и много по-евтино, отколкото на пръвъ погледъ несъщещитѣ смѣта. Достатъчно е само да има у насъ желание, да има една програма, да има и срѣдства, които трѣбва да бждатъ отдѣлени вече отъ бюджетнитѣ срѣдства, нѣкакъ си въ другъ единъ фондъ, независими отъ нашия бюджетъ и да могатъ да бждатъ изразходвани правилно въ продължение на нѣколко години. Една колосална печалба ще има и за държавата, и за частнитѣ лица. Ако искаме да напоиваме нашитѣ полета, ние можемъ да напомнимъ съ нѣколко такива баражи повече отъ 5 милиона декара земя въ разнитѣ краища на България, най-много въ Тракия, и поствъ въ сѣверна България, ако тия баражи бждатъ направени по разнитѣ притоци на Марица, по разнитѣ притоци на Осъмъ, на Росица, на Янтра. Тѣ едновременно ще произведатъ енергия, конски сили, която енергия ще може да движи желѣзницитѣ, да осветлява околнитѣ населени мѣста и да движи фабрицитѣ, ще могатъ да даватъ и постояненъ притокъ вода прѣвъ всичкото врѣме на годината, особено прѣвъ лѣтнитѣ сухи дни за да могатъ да се напоиватъ всички тия полета, всички тия области, за да имаме не само увеличение на производството, но на нѣколко мѣста и двойна реколта.

Въ туй направление, казахъ, се дѣйствува извъредно бързо въ всички държави и очитѣ на всички икономисти и държавници сѣ обрънати нагамъ. Америка напоследѣкъ е направила колосални пострѣйки особено слѣдъ като прѣдседателъ Рузвелтъ самъ се заинтересува живо съ това дѣло и се постави начело на това движение за използване на водитѣ. Ние имаме тамъ пустинни области, които напоследѣкъ съ нѣколкото десетки милиона лева, изразходвани прѣди войната отъ американското правителство въ врѣме на Рузвелта, за да се добиятъ грамадни водни сили, сѣ обрънати — тѣзи бивши пустини — въ цѣлтици градини; въ Америка около 1 милиардъ декара земя отъ пустини се е обрънала на цѣлтици градини. Даже първиятѣ голѣмъ баражи въ Америка носи името на този американски държавникъ — Рузвелтъ. Азъ бихъ желалъ всѣки единъ български министъръ и всѣко едно правителство да свърже своето име съ такива баражи или съ такива дѣла по водитѣ. Италия напоследѣкъ, по прѣдложение на нейния бившъ министъръ-прѣдседателъ гласува една сума отъ 800.000.000, за да бѣде изразходвана въ редица години за кантиране разнитѣ води на Апенинитѣ и да се замѣстятъ възлищата, които липсватъ въ Италия. И смѣткитѣ, които италианскитѣ икономисти и инженери правятъ, сѣ извъредно добри за самата Италия. Съ използването на водитѣ слѣдъ нѣколко години Италия ще може да се отърве съвършено отъ негодитѣ поради липса на възлища, които ѝ липсватъ, и отъ милиардитѣ, които сега дава на Англия или другадѣ, за да добие възлища и да поддържа своята индустрия. Въ Франция прѣвъ врѣме на войната се почувствува значението на използването на тѣзи водни сили. Една голѣма частъ отъ южнитѣ желѣзници се движеха съ електрическа сила, бѣха електрифицирани съ използване на разнитѣ рѣки и водонади въ Пиринитѣ. И тамъ всичко, което бѣше нужно за поддржане на войната, производството на разни материяли, не спираше; не спираше и движението по желѣзницитѣ, то бѣше нормално. И самиятѣ политикъ, който водѣше войната, чувствуваше грамадното значение на използването на водата въ Франция не само за движение на желѣзницитѣ. Изобщо всички икономисти прибѣгватъ вече къмъ използването на тѣзи води, тѣй наречени били каменни възлища, за да могатъ да доставятъ една сила много по-евтина, отколкото каменнитѣ възлища, да могатъ да икономисатъ трудитѣ на населението и да могатъ да създадатъ богатства. Една конска сила се равнява на десетъ човѣшки сили. И ако ние въ България можемъ да имаме 100 хиляди водни конски сили ние ние имаме 1 милионъ нови работници. И смѣтайте, при тази липса на работни рѣки въ всички страни и въ България какво колосално значение ще има, ако намѣсто човѣкитѣ, който у насъ липсва, ако живата работна рѣка ние

можем да я замѣтимъ съ силата, която можем да до-
биемъ отъ нашитѣ води!

Много сж примѣритѣ, г-да, за използването на водитѣ
и за значението имъ за повдигането на културата на чо-
вѣчеството изобщо и за създаване на благосъстояние.
Азъ днесъ не ще искамъ да говоря дълго върху настоя-
щия законопроектъ, върху неговото съдържание почти
нѣма да се спирамъ, то е почти прѣписано отъ разнитѣ
наредби и закони, които съществуватъ въ модернитѣ дър-
жави, специално въ Прусия. Самиятъ законопроектъ за
воднитѣ синдикати, тъй както е написанъ, е добръ напи-
санъ и ние безъ да влизаме въ неговитѣ детайли можемъ
да го гласуваме и приемемъ. Той даже има размѣритѣ
като на единъ правилникъ, като на единъ уставъ и той
като че ли съдържа уставитѣ и правилницитѣ, които биха
били нужни да се издадатъ по детайлитѣ и по уреждането
на водното дѣло и по създаването на тѣзи синдикати —
тъй изчерпателенъ е той.

Настоящиятъ законопроектъ между другото слага 2—3
начала, които се нуждаятъ да бѣдатъ изтъкнати. Глав-
ното е, че той прави отъ водитѣ едно обществено прите-
жание, едно притежание на държавата и дава прѣдимно
на държавата, на общинитѣ, на тѣзи синдикати, които ще
се създадатъ, използването на тѣзи води. Настоящиятъ
законопроектъ отнема и венчки облаги, дадени по изпол-
зуване на водитѣ на частни лица, които досега не сж
реализирани — една наредба, която се налагаше, за да
може да се тури край на разбойничеството, на спекулата,
която ставаше съ ангажирането, съ добиването облаги по
рајни води съ едно заявление само и съ търгуването съ
тѣзи облаги. Настоящиятъ законопроектъ дава голѣми
права на държавата. Тя може да създава и принудителни
сдружения. Тамъ където населението не може да разбере
нуждата отъ образуването на синдикатъ, където неговото
съзнание не е достатъчно високо, държавната властъ
чрезъ своитѣ инженери по водитѣ може да направи съз-
даването на единъ синдикатъ задължително, може да при-
нуди едно лице, което е заинтересовано отъ създаването
на този синдикатъ, отъ използването на водитѣ или отъ
водния строежъ, да влѣзе принудително въ този синди-
катъ. Азъ смѣтамъ че отъ това нѣщо нѣма голѣма опас-
ност, стига правителствениитѣ органи утрѣ — специално
инженеритѣ по водитѣ, които трѣбва да се създадатъ въ
бѣдаше и които трѣбва да създадатъ една мръжа отъ
инженери по-висши или по-низши въ цѣла България —
тактично и внимателно, слѣдъ една агитация и слѣдъ
едно запознаване населението съ ползата отъ тѣзи водни
синдикати и използването на водитѣ, да пристѣпятъ къмъ
приложението и изпълнението на принудителнитѣ разпо-
редби; тогава тѣ ще сторятъ това безъ неприятели,
безъ сътресения, безъ голѣма опозиция. Настоящиятъ за-
конопроектъ дава право на синдикатитѣ да могатъ да от-
чуждаватъ и частнитѣ облаги и частнитѣ собственисти,
като воденици и други такива имоти, които е необходимо
да се отчуждатъ за дѣлото на синдиката или за водния
строежъ, за да може да се използва водата. Той прави
едно нововъведение, което на пръвъ погледъ е малко ре-
волюционно; ограничава частната собственостъ и относително
обезщетенията, които ще се дадатъ на единъ соб-
ственикъ на воденица напр., имащъ облаги вече за изпол-
зуване на водата, като при обезщетението, което се дава,
не се оцѣнява стойността на водната облага. Дѣйстви-
телно, тъй би могло на пръвъ погледъ да се направи
една опозиция, обаче ние схващаме че венчки частни
интереси ще бѣдатъ пожертвувани. За да може този за-
конъ да се прилага по-гладко и за да може да се намалятъ
прѣчицитѣ за реализирането на воднитѣ строежи и изпол-
зуването на водитѣ, трѣбва частниятъ интересъ да бѣде
пожертвуванъ тамъ, да пострада въ своитѣ си обезщетения,
за да може да се облекчи товара било на самото население,
било на самата държава.

Г. г народни прѣдставители! По поводъ на настоящия
законопроектъ азъ искамъ да обърна въ всѣки случай
вниманието на васъ и на самото правителство върху това,
което прѣдстои да правитѣ въ бѣдаше. Вие искате да при-
влѣчете народната помощъ къмъ голѣмото дѣло на дър-
жавата — да се използватъ водитѣ въ венчки направле-
ния, въ които е възможно чрезъ кооперациитѣ. За да може
настоящиятъ законопроектъ за воднитѣ синдикати да даде
своитѣ резултати, трѣбва паралелно съ него да се при-
лага една държавна програма и трѣбва тя да дойде въ
помощъ на самото население и на самитѣ водни синди-
кати. Безъ по-голѣмитѣ водни строежи създаването на
водни синдикати е почти бездѣлно. Воднитѣ синдикати

не бѣдатъ послѣдитѣ инициала на голѣмата система отъ
водни строежи, която трѣбва да има въ сърцето си, въ
срѣдата си — ако ние я уподобимъ на кръвоносна система
— държавата, правителството съ своитѣ грамадни строежи,
голѣми канали съ напойване, голѣми язовирове за двига-
телна сила, сжщото и за резерви на водна сила, и колкото
отива къмъ краищата, да има своитѣ си помощници, било
държавни органи, било водни синдикати или съюзи на
синдикати и най-подиръ малкитѣ водни синдикати, които
ще разпрѣдѣлятъ самата вода, която ще дойде по малкитѣ
каналчета и вадички чакъ до синюра на бахтата или ни-
вата, ще могатъ да раздаватъ двигателна сила, да съби-
ратъ разнитѣ тежоби и права, ще могатъ да извършватъ
венчки дребни строежи, ще могатъ да извършватъ залѣ-
сяването или затрѣвяването въ най-високитѣ мѣста въ
планинитѣ тамъ където сж притоцитѣ. Въ цѣлата тази
дѣйностъ трѣбва да има една система, една паралелностъ.
Ако държавата нѣма парични срѣдства и не е въ съ-
стояние да направи по-голѣми строежи, да направи ба-
ражи, да направи язовирове и голѣми канали, малкитѣ
синдикати нѣма да има каква вода да раздаватъ. Ако
държавата нѣма своя програма, своя система въ залѣ-
сяването на поронищата, въ запазването на горитѣ, въ за-
трѣвяването на венчки тия склонове въ балканитѣ, отъ
дѣто се стичатъ малкитѣ поточета да образуватъ голѣми
потоци; ако нѣма свои тѣснители, ако нѣма свои инженери,
които да разбиратъ това дѣло; ако не ги направлява
добръ, ако не имъ дава срѣдства — воднитѣ синдикати,
които ще залѣсяватъ утрѣ голия рѣкъ или ще го затрѣ-
вяватъ или ще правятъ малкитѣ баражчета, нѣма какво
да правятъ безъ това съдѣйствие на държавата.

За да може венчко това да стане трѣбва, споредъ
мене, ние и правителството и ние още отсега да се про-
изведемъ отъ слѣднитѣ двѣ-три идеи. Първо, на насъ ни
трѣбватъ хора техници, на насъ ни трѣбватъ вѣщи хора,
инженери, които да разбиратъ отъ водното дѣло и да
могатъ да ръководятъ тамъ народа най-долу, когато ще
създава свои синдикати; да изработватъ плановетѣ за
воднитѣ строежи, да извършватъ тѣзи и тѣзи работи.
Тѣзи техници ние ги нѣмаме въ голѣмо количество, ние
трѣбва да ги създадемъ. Тѣ не се създаватъ, г-да, съ
неуредане положението на чиновника, съ тази агита-
ция, която се води нанослѣдъкъ у насъ съзнателно или
не противъ интеллигенцията, противъ интеллигентнитѣ
силы; съ затваряне вратитѣ на училищата и на Универ-
ситета за всички способни, били тѣ и бѣдни синове. Нѣ-
мате ли ние способни инженери, техници и тѣснители,
не поддържате ли ние науката и образованието въ туй
направление, не може въ България нищо да се направи
отъсѣтелно използването водитѣ за нуждитѣ на дър-
жавата.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Кой е противъ тѣхъ?

П. Паскалевъ (д): Кой е прогивъ тѣхъ ли, г. Даскаловъ?

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Никой. Най-малко пра-
вителството.

П. Паскалевъ (д): Онзи день тукъ имахме спорове по
такситѣ на Университета. Васъ ви изтъкнаха хората
какъ вие гледате на висшето образование, какъ вие по-
нѣкога изкуствено прѣчиците на способнитѣ хора да до-
стигнатъ до висшата наука.

С. Даскаловъ (з): Нашето Висше училище не изкарва
инженери, а адвокати, службогонци.

П. Паскалевъ (д): Азъ не искамъ да критикувамъ ва-
щата програма по училищата, само констатирамъ и обър-
щамъ внимание. Не критикувамъ само днешното прави-
телство, азъ посочвамъ значението на учениитѣ хора, на
техницитѣ въ туй направление. Азъ смѣтамъ, че всички
тия господа не разбиратъ, и ако нѣкой отъ увѣчените е
тръгналъ по другъ пътъ, азъ смѣтамъ, че въ бѣдаше
ще се върви въ пъти да се създадатъ техници.

Министъръ-прѣдседателъ А. Стамболийски: Такива
учени като васъ ги изклаха въ Русия.

П. Паскалевъ (д): Сега самитѣ болшевики ги търсятъ;
болшевикитѣ търсятъ учениитѣ хора даже въ буржоаз-
нитѣ срѣди.

Министър-председател А. Стамболийски: Плъвель никогата не се търси.

П. Паскалевъ (д): Второ. Вие искате да си помогнете във водните строежи със кооперативите, да ги използвате за тази работа. И там, г-да, трябва да бъдем внимателни. Ние трябва да вдъхнем на народа доверие във кооперативното дело. Не трябва от кооперативите да правим партизански учредения, не трябва да фаворизираме един кооператив за сметка на други, които пък да преследваме. Във кооператива, от какъвто и род да е тя — потребителна, производителна, воден синдикат и т. н. — ние трябва да имаме една неутрална организация, една организация, която се въодушевява само от делото на кооператива, само от целта да се творят пещи, да се създават пещи. Ако ние — не само ние, азъ бихъ хвърлилъ същия упрекъ и къмъ някои други партии — ако ние вървимъ изъ този път, както напоследъкъ, всяка партия да си създава свои кооперативни като свои партийни тѣла, чрезъ които да вербува партизански избиратели или чрезъ които да пълни джобовете на някои отъ своите партизани, азъ смѣтамъ, че и настоящето голѣмо дело — създаването на водни синдикати и използването на водитѣ — няма да има резултати, ако ние пѣмате идеята на кооператива разпространена във цялия народъ, но разпространена съ доверие, безпристрастно, безъ всякаква партийност. Въ туй направление също така трябва да се позамислите и ние, трябва да се позамислимъ и ние. Вървимъ ли и занаятъ по този път, по който искаме да вървимъ въ последните мѣсеци, искаме ли само да създадемъ съсловни организации или селски организации, кооперативни във от градските, да ги направимъ търговци, ние ще компрометираме идеята на кооператива, не ще можемъ да го приложимъ утрѣ, когато ще искаме да създадемъ тѣзи синдикати за използването на водитѣ. Азъ обръщамъ вниманието на народното представителство върху тази голѣма идея.

Трето. Независимо отъ всичко друго, за да може държавата да приложи тази си програма, която е много широка въ своите размери и която не ще може да бъде приложена въ 5—10—15 или 20 години, трябва да парични средства. Настоящиятъ законопроектъ не ни дава тѣзи средства. Той дава малки, дребни средства, за да може да се направятъ малките строежи отъ самите синдикати. Тѣзи средства ще бъдатъ взети отъ всички заинтересовани или пъкъ отъ тѣзи, които утрѣ ще иматъ облаги отъ самите тия строежи, съ помощта 20—30%, които ще дава държавата. Изглежда, че и нашиятъ държавенъ бюджетъ при тѣзи си грамадни разходи, при тѣзи си малки приходи и при тѣзи голѣми дефицити, които ще има, не ще може всяка година да отдели значителни суми, за да може да се приложи тази програма, която желателно е да бъде приложена въ най-скоро време. И азъ смѣтамъ, че е добръ, ако не въ настоящия законопроектъ, то въ единъ бъдещъ законопроектъ или сега, когато ще разглеждаме фонда за културни мероприятия по водитѣ и горитѣ, където има единъ отделенъ фондъ съ отделни приходи, независими отъ държавния бюджетъ, за да можемъ всяка година да се боримъ противъ наводняванията и да правимъ ameliorativни строежи по водитѣ или въ областта на залѣсяването, тамъ трябва да помислимъ да създадемъ някакъвъ постояненъ приходъ, независимъ отъ държавния бюджетъ, единъ фондъ за водитѣ, който да осигурява всяка година средствата, които е нужно да бъдатъ изразходвани за водни строежи. Ако ние не осигуримъ вънъ отъ държавния бюджетъ такъвъ единъ фондъ съ такива приходи и средства, азъ смѣтамъ, че ние няма да направимъ нищо и настоящиятъ законопроектъ заедно съ приложената къмъ него държавна програма ще останатъ мъртва буква, ще останатъ единъ хубавъ законъ само, или може да дадатъ ограничени резултати — само въ най-дребните строежи. Средствата сѣ най-важното нещо. Средствата на България липсватъ, средства мѣтко могатъ и да се намѣрятъ, но азъ смѣтамъ, че като е въпросъ за използването на водитѣ и за реализирането на тая водна програма, която утрѣ ще създаде милиони приходи и милионни богатства на самата страна, ние трябва да употребимъ всички усилия, за да можемъ да намѣримъ средствата. Ще бъдатъ ли тѣ отделни нови приходи, ще бъдатъ ли тѣ заемни, ще бъдатъ ли помощи и средства отъ общините, окръжията и пр., вънъ отъ частните и обществените средства, ще бъдатъ ли тѣ отъ привличането на частни капитали, заинтересуване не

само на тѣзи, които сѣ и безъ това непосредствено заинтересовани, но и на други, които могатъ да използватъ по-добъръ своите капитали въ тѣзи строежи и предприятия — все едно, но ако това не направимъ, ние няма да имаме никакви резултати въ водното дело.

Министър д-ръ Р. Даскаловъ: Най-големиятъ капиталъ е трудовата повинностъ.

П. Паскалевъ (д): Трудовата повинностъ дѣйствително ще може да помогне — собствено ще видимъ и какъ тя ще се прилага — но тя не е всичко.

Г. Данаиловъ (д): Старата култура всеж така е създавала подобни институции — съ трудъ на много хора.

П. Паскалевъ (д): Тя ще бъде най-тежката работа. А пакъ тамъ ще бъдатъ нужни и материали, и ръководство, и всевъзможни други работи. Та дано трудовата повинностъ — ние сега ще я прилагате, ще видимъ — може да ви даде поне една частъ отъ това, което ние очакваме отъ нея. Азъ въ всеки случай не възлагамъ много надежди на нея, и много отъ ораторите, които на вѣрмето критиковаха нашия законопроектъ за трудовата повинностъ, показва малката производителностъ, която тя ще ви даде. Ще имате въ всеки случай нѣщо отъ нея, но то не ще бъде всичко.

Сега въпросътъ е дали ще бъдатъ нужни и чужди капитали за тази работа, както г. министъръ Оббовъ загатна въ комисията. Какъ ще бъдатъ привлечени тѣзи капитали въ областта на водните строежи, азъ не зная, това е работа на други, но ако ние прибѣгнемъ и къмъ чужди капитали, трябва да бъдемъ внимателни. Въ никой случай използването на дебивката или на благата отъ водните строежи, отъ използването на напонтелвата или двигателната сила на водитѣ не трябва да се дава въ чужди ръце; то трябва да остане въ ръцѣта на държавата, на синдикатите. Ако може частниятъ капиталъ, били той вътрѣшенъ или външенъ, да бъде използванъ само като предприемачъ, да направи надлежните постройки безъ да експлоатира тия постройки и да има облагитѣ отъ тѣхъ, то е другъ въпросъ. То ще бъде единъ видъ заемъ, който предприетно, българско или чуждо, ще даде на държавата подъ формата на строежъ, на материали и постройки. Ако може да се направи такъвъ родъ заемъ съ привличане на частни капитали — разбира се и тѣ ще иматъ облаги, за да могатъ да добиятъ нѣщо — безспорно ще може да се направи. Желателно е обаче водното дело да остане въ български ръце и облагитѣ и ползитѣ отъ него да бъдатъ само за България и за българския народъ.

Г. г. народни представители! Азъ съмъ подкапанъ постоянно отъ г. министра на земледелието да не продължавамъ много, като смѣта, че всички ние сме се съгласили въ комисията да приемемъ настоящия законопроектъ. И дѣйствително, за да му бъда приятенъ, азъ няма да продължа повече. Би могло да се говори много по-надълго върху значението на водитѣ, върху това, което може да се направи и трябва да се направи, откъдѣ трябва да се почне — една цѣла система на работа, която трябва да се спазва; предприетни изучавания, родоописание на България, валежи, притичане на водитѣ и пр. — но азъ ще скъся рѣчта си и ще завърша.

Настоящиятъ законопроектъ за водните синдикати, заедно съ програмата приложена къмъ него, така както е написанъ, споредъ мене е единъ добъръ законопроектъ. Ако той и програмата му бъдатъ реализирани въ най-скоро време, ние ще почувствуваме извѣстни облаги за страната, за повдигане на нашето производство въ земледелието и индустрията, за създаване на нови производства и за голѣми икономии въ нашите държавенъ, общински и окръжни бюджети. Нашата група ще гласува на настоящия законопроектъ, обаче азъ пакъ подчертавамъ мислитѣ, които изказахъ въ началото на рѣчта си. Правителството да не заснива слѣдъ гласуването на законопроекта. Г. министърътъ на земледелието нека се влюби, ако искате, въ водното дело, . . .

Министъръ А. Оббовъ: Той е влюбенъ.

П. Паскалевъ (д): . . . нека отдели отъ своето време повече, за да може, още додѣто е министъръ, да турн началото на всички тѣзи водни строежи. Нека се разрѣши

и въпросът, който е между васъ, а който интересва и васъ — въ чие министерство трѣбва да бѣде отдѣлението за водитѣ. Отъ бюджетитѣ, които ни сѣ внесени тукъ, изглежда, че то ще остане въ Министерството на земледѣлието. И моето мнѣние, е, че мѣстото на това отдѣление, въ което ще се събератъ въобще всички строежи по водитѣ, трѣбва да бѣде въ Министерството на земледѣлието. Водното дѣло е близко свързано съ нашето земледѣлие и съ нашитѣ гори. Безъ залѣсяване, безъ затрѣвяване, безъ знание какъ ще се напоява, кои земи ще се напояватъ и какъ, безъ агрономи, безъ инженеръ-агрономи, вне нищо не можете да вършите. Азъ смѣтамъ — не може да има и споръ — въ какви лични амбиции на този или онзи министъръ, на инженеритѣ по въпроса какъ да бѣде това водно отдѣление, трѣбва да изчерпатъ и веднажъ завинаги да се спире този споръ, а водното отдѣление да остане въ Министерството на земледѣлието и тамъ да се създадатъ вѣщи хора въ тази областъ. Изглежда и сега, че въ водното отдѣление има инженери, които сѣ влюбени и привързани къмъ това дѣло, които сѣ направили много нѣщо. Нека тѣ бѣдатъ насърчени, нека се създадатъ и привлѣкатъ и нови сили, за да може това водно отдѣление да даде онѣзи резултати, които всички очакваме.

Ще кажа една дума още — ако има мѣсто да се каже това — pro domo sua. Нека утрѣ самото правителство да не се хвали, че това дѣло е само негово и като че ли то първо се е заинтересовало отъ водитѣ, като че ли то първо е замислило тѣзи водни синдикати.

Министъръ М. Турлаковъ: Нѣма, нѣма.

Отъ земледѣлцитѣ: Нѣма. Не бойте се. Отъ това ли ви е страхъ?

П. Паскалевъ (д): Г. министъръ Паскалевъ като че ли казваше, че туй е нѣщо като евангелие, което за пръвъ пѣтъ се внесе въ България — нѣщо особено. И другитѣ правителства, г-да, за които вие говорите, че 40 години не сѣ направили нищо, сѣ се интересували отъ това водно дѣло.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Вѣрно, вѣрно.

Министъръ А. Оббовъ: Само че недѣйте се приповтаря.

П. Паскалевъ (д): Не се приповтарямъ, г. министре. — И ние, г-да, сме направили доста много въ това отношение. Г. Ляпчевъ прѣзъ своето министерствуване като министъръ на земледѣлието пръвъ съзна грамадното значение на водното дѣло и прати единъ инженеръ специалистъ да се специализира и слѣдъ това да изучи това водно дѣло въ България; той е покойниятъ инженеръ Киселовъ, който е написалъ единъ хубавъ рапортъ — значителенъ томъ, близо единъ-два прѣста дебелъ — който е раздаденъ на всички г. г. народни прѣдставители, които се интересуватъ отъ въпроса, и въ който той изчерпателно излага цѣлото водно дѣло въ Европа. За жалостъ, той и много други инженери като него — Константиновъ и др. — надежни синови на тая страна, заминаха въ балканската война, паднаха около Одринъ, където бѣха като обикновени редници. За водното дѣло ние сме се интересували отдавна, ние сме смѣтали обаче, че най-напрѣдъ то трѣбва да се проучи какъ е уредено въ другитѣ страни на Европа, да се проучи и водното описание на България и така да се трѣгне напрѣдъ. Защото дотогава ние имахме нѣколко водни строежи относително борбата противъ наводненията, които строежи — азъ съмъ, ималъ другъ пѣтъ случай да говоря — вмѣсто полза да принасятъ, правѣха пакости. Тѣ си служеха съ старитѣ системи — да издигнатъ самия брѣгъ на рѣката, за да не може да изкача водата, безъ да започватъ отъ най-отгорѣ, отъ пороната, отъ малкитѣ рѣчици и притоцитѣ, безъ тамъ да създаватъ нужнитѣ прѣпятствия, и вследствие на това водата слѣдъ извѣстни години врѣме пакъ носѣше пакости: брѣгътъ и коритото се вдигаха, ставаха по-високи, разливането ставаше по-силно и наводненията по-пакостни, така че слѣдъ нѣколко години тѣзи строежи, които така бѣха направени, правѣха по-големъ пакости. Ние не искахме все така да дѣйствуваме, искахме да изучимъ най-напрѣдъ това водно дѣло, да подготвимъ хора за него и тогава да започнемъ. Та затуй ние сега даваме нашето съдѣйствие на правителството, като ще гласуваме за този законопроектъ, но обръщаме вниманието на всички

ви да не смѣтате, че това дѣло е нѣщо като откритие, като откритие само на васъ и че вие и вашата партия за пръвъ пѣтъ въ тази страна сте се заинтересували отъ него.

Отъ земледѣлцитѣ: Нѣма. Бѣдете спокойни.

П. Паскалевъ (д): Ние ще желаемъ не само да гласувате закона, както сума законѣ гласувахте, които ще останатъ нереализирани, но ние ще искаме да видимъ този законъ да почне да се прилага още отъ васъ, да се турятъ основитѣ на водното дѣло, да могатъ да продължатъ другитѣ, които ще дойдатъ слѣдъ васъ. И тогава вие ще имате най-голямо нашитѣ похвали, че вие дѣйствително сте направили нѣщо за повдигането на земледѣлието, за повдигането на производството; че вие не сте създавали закони само за търговия и спекула, за минаване на търговията отъ едни рѣчи на други безъ да цѣните увеличението на производството, но че вие сте създали закони и закончета, които все сѣ увеличили съ нѣщо нашето производство. Ако на дѣло вие почнете да реализирате този законъ и увеличите съ нѣщо нашето производство, тогава ще кажемъ, че вие сте направили нѣщо.

Азъ завършвамъ, г-да, и ще кажа въ заключение, че нашата група ще гласува за настоящия законопроектъ.

Прѣдседателствующъ К. Томовъ: Има дуамата г. министърътъ на земледѣлието и държавнитѣ имоти.

Министъръ А. Оббовъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ съмъ особено благодаренъ отъ добритѣ думи, които чухъ отъ г. Паскалева, въ полза на законопроекта. Азъ бѣхъ убѣденъ, че ние тукъ ще пристѣпимъ къмъ второто четене на законопроекта безъ особени дебати и хвалби за достойнствата на законопроекта, но простия фактъ, че ние, всички членове на комисията, се съгласихме единодушно върху възмѣненята, които трѣбваше да се вършатъ въ самия законопроектъ, тъй както той бѣше внесенъ на първо четене.

Г. г. народни прѣдставители! Този законопроектъ не ангажира само честта на настоящето правителство, но ангажира и честта на всички правителства, които сѣ вземали участие въ изготвянето на това дѣло. На насъ се падна щастливия жрѣбий само да внесемъ и оформимъ тая работа и то, забѣлжете, да внесемъ единъ законопроектъ, който не е нищо друго, освѣнъ едно приспособление къмъ нашитѣ мѣстни условия на едно законодателство, каквото се прилага въ другитѣ страни. И тамъ е второто достойнство на този законопроектъ, че то е живо законодателство. Азъ смѣтамъ, че при цѣлното съдѣйствие и единодушното съгласие, проявено отъ членоветѣ на комисията, въ тази форма, въ която е внесенъ законопроектътъ, той прѣдставлява отъ себе си нѣщо напълно завършено, нѣщо, което напълно, по единъ най-задоволителенъ начинъ, изчерпва материята.

Г. Данаиловъ (д): Не е злѣ да споменете, г. министре, и третия принципъ, че тукъ за пръвъ пѣтъ се туря рѣка отъ страна на държавата на водното право . . .

Министъръ А. Оббовъ: Така, г. Данаиловъ.

Г. Данаиловъ (д): . . . и че слѣдователно раздаването на всевъзможни концесии на адвокати и на други искатели ще се прѣкъсне.

Министъръ А. Оббовъ: Г-да! Въ тая работа имать заслуги всички, които сѣ ни прѣдшествували. Вие виждате, че ние не искаме да припишемъ или да отчтемъ, какъ да кажа, този пѣтъ отъ заслугитѣ, които се падатъ на тѣхъ въ това отношение. Молятъ професоръ, г. Данаиловъ, въ качеството си на министъръ на търговията, ежшо, мога да заявя, има една цѣлна заслуга, особено по врѣмето, когато се почна едно масово разграбване на водитѣ. Въ негово врѣме пръвъ той прѣкрати раздаването и разграбването на водитѣ и съ това той улесни задачата на настоящия законопроектъ. Г. г. народни прѣдставители! Азъ апелирамъ къмъ васъ, за едно по-спѣшно третиране на въпроса: ние дѣйствително търдѣ много жакъсѣхъме съ него. А това закѣсенние, ще ми позволите да кажа, се дължеше на друго едно нѣщо — на голѣмата борба, която се поде около правилното разрѣшенне на въпроса къмъ кое министерство ще трѣбва да бѣде отнесено реализира-

нето на тѣзи водни строежи. Този въпросъ не бѣше единъ, обикновенъ споръ на отдѣлни амбицирани личности, това бѣше по-скоро единъ наученъ споръ и трѣбваше и общество, и техници, отъ всички ерѣди, да изкажатъ своето мнѣние. Азъ виждамъ резултатътъ отъ тая работа въ това, че ние тукъ всички групи сме обединени около мисълта, че естественото мѣсто на съоръженията по водитѣ трѣбва да си остане Министерството на земледѣлнето. Отъ това ние извлѣкохме една полза, но ние закѣспѣхме съ прокарването на самия законопроектъ. И азъ апелирамъ къмъ васъ, единъ видъ сами, доброволно да се съгласите на една спѣшностъ по въпроса, още повече, че ние бѣхме всички единодушни въ самата комисия. Освѣнъ това трѣбва да ви съобща, че онова, което е извършено отъ моето водно отдѣление, ми дава възможностъ азъ отъ името на правителството да благодаря за онзи трудъ и за онази висока компетентностъ, която съ вложили инженеритѣ при моето водно отдѣление. Г-да! Азъ имахъ възможността самъ лично да се убѣдя въ това, въ присъствието на компетентни чужденци, които заинтересовани отъ този шумъ, подигнатъ отъ печата, бѣха дошли да видятъ какво е било извършено, какви теоретически изучавания сѫ били направени по водното дѣло. Тѣ изказаха своето очудване, своето удивление отъ онѣзи, съвършени въ всѣко отношение, изучавания, извършени досега. Това бѣха италианскиятъ инженеръ Тоскани и редица други, които дойдоха на самото мѣсто да видятъ плановетѣ и чертежитѣ и които заявиха, че даже и въ тѣхнитѣ страни, тѣ не могатъ да разполагатъ съ такива съвършени въ техническо отношение проучвания. Това ни дава още по-голямо основание да мислимъ, че по-скорошното прилагане на закона ще ни даде възможностъ дѣйствително да пристѣпимъ веднага къмъ неговото прилагане, безъ всѣкакво забавяне, безъ всѣкакви колебания и страхъ отъ грѣшки, които бихме могли да сторимъ въ това отношение. Азъ разбирамъ опасенията на г. Паскалева по отношение на синдикатитѣ. Твърдѣ възможно е, тъй както се започна синдицирането за извѣстни цѣли, на единъ партизански маниеръ, това ибнѣ да се отрази специално върху воднитѣ синдикати. Азъ обаче привличамъ вашето внимание върху самия законопроектъ. И вие ще видите, че тукъ не се касае въпросътъ за една кооперация, която ще има да обедини усилията само на единъ ограниченъ кръгъ отъ хора. Това е една кооперация, която принудително обединява усилията на всички заинтересовани около дадена идея и слѣдователно тукъ не може и дума да става за кооперация, въ която ще се вложи прѣкъккъвъ партизански елементъ. Слѣдователно и отъ къмъ тая страна ние можемъ безъ страхъ да пристѣпимъ къмъ приемането на този законопроектъ.

Колкото се отнася, г-да, до чуждитѣ капитали, ние винаги сме имали прѣдъ очн една финансова подкрѣпа за оная съоръжения, за които отдѣлнитѣ синдикати и сдружения не биха могли да намѣрятъ достатъчно капиталъ, за да ги реализиратъ. Въ каква форма обаче ще стане това, то ще зависи и то ще стане ясно, когато заинтересованитѣ чужди капиталисти ще дойдатъ да третиратъ съ насъ въпроса. Понеже вие тържествено заявявате, че това дѣло не е само дѣло на правителството, а на всички ни, ние вѣрваме, че ще намѣримъ цѣлното съдѣйствие както на българския печатъ, така и авторитетната дума на всички наши политици тукъ, за да може дѣйствително това дѣло да бѣде доизкарано и въ това отношение правилно и до край.

Колкото се отнася, г. г. народни прѣдставители, до интереса, който населението проявява къмъ тая работа, азъ тоже констатирамъ съ задоволство, че той не само не е слабъ, но е твърдѣ оживѣль. По р. Кричимъ не само Пловдивската община, която прѣдставява отъ себе си една градска община съ културни и индустриални нужди, но и околнитѣ селски общини сѫ живо заинтересовани, и тѣ депутация слѣдъ депутация изпращатъ, чакатъ по-скорошното прокарване на законопроекта, за да пристѣпятъ веднага къмъ работа. И забѣлжете, тая агитация, която става по врѣме на изборитѣ, можеше да има за насъ отрицателенъ резултатъ, защото дѣйствително ние бѣхме много жестоко клеветени, но тя даде и добри резултати, понеже прѣдизвика единъ живъ интересъ у самото население около воднитѣ строежи. И азъ съмъ убѣренъ, че още на другия день слѣдъ приемането на законопроекта тукъ, долу населението ще го прѣгърне като свое собствено дѣло. И благодарение на собствения маниеръ, на живия интересъ, на голѣмата амбиция, която сѫ вложили монѣ инженери въ това дѣло, бла-

годарение на особенитѣ срѣдства, които тѣ още сега сѫ прѣдвидѣли за проагитирането на това дѣло, убѣденъ съмъ, че то ще се развие въ всички части на страната, ще се извърши по единъ начинъ крайно задоволителенъ, за да можемъ дѣйствително въ единъ най-късъ периодъ да добиемъ резултатитѣ, които прѣслѣдва законопроектътъ, да добиемъ слѣдователно и онѣзи стопански резултати, които ние всички тукъ желяемъ да имаме, за да видимъ България по-щастлива.

Ето защо, въ заключение, азъ моля г. г. народнитѣ прѣдставители въ едно най-късо врѣме да приемемъ законопроекта. Вие виждате, че утрѣ или други день ще пристѣпимъ направо къмъ второто четене на бюджета и тая работа ще се отерочи съ още нѣколко дена може би. За да не стане това, азъ моля ораторитѣ, които ще взематъ думата, ако е възможно, само съ по нѣколко думи да се разберемъ.

Прѣседателствующъ К. Томовъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Георги Поповъ.

Г. Поповъ (к): (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Азъ трѣбва да забѣлжа, че моята рѣчь ще бѣде кратка, ще съвпадне съ желанието на г. министра, обаче не мога да гарантирамъ на г. министра, че тя нѣма да внесе извѣстенъ дисонансъ въ тия излияния, които се направиха отъ страна на прѣждоговорившия нашъ колега г. Паскалевъ и отъ г. министра.

Н. Пждаревъ (д): Затова г. министрътъ прибрза да отговори.

Министръ А. Оббовъ: Може да съмъ се излъгавъ — млада съмъ.

Г. Поповъ (к): Всѣкога, когато нашата парламентарна група е трѣбвало да вземе думата по извѣстенъ законопроектъ, тя е бивала пригуждавана да изкаже отъ тази трибуна горчиви истини по отношение на управляющитѣ партии у насъ. И днесъ пакъ ние трѣбва да кажемъ своята дума и по отношение на правителството, което днесъ управлява.

Истинитѣ винаги сѫ били горчиви. За насъ е една истина, че този законопроектъ ще остане едно бѣло книжле съ черно писмо.

Ю. Вълковъ (з): Съ червено ще го пишете вие.

Г. Поповъ (к): Колкото и сладки приказки да си размѣяте тукъ и отъ дѣсно и отъ центъра, този законопроектъ — ще ви отбѣлжамъ тая истина — ще остане само на книга.

Ю. Вълковъ (з): Не ти се иска да се работи.

Г. Поповъ (к): Ако вие си дадете труда дѣйствително да проучите законопроекта, ако само малко внимание хвърлите вие върху мотивитѣ, съ които е придружилъ своя законопроектъ г. министрътъ, вие сами ще се убѣдите въ тази истина. Но понеже бързате да ме упрекнете, азъ ще бѣда принуденъ да се обясня; само, ако можете, имайте малко търпѣние.

А. Яневъ (з): Вие сте противъ всичко, та и противъ това.

Г. Поповъ (к): Прѣди всичко законопроектътъ, дори и да стане законъ, нѣма да намѣри своето приложение. Той е едно недопосече, той не може да се приложи въ нашия животъ по много прости причини.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Ще чака комунистическото царство!

Министръ д-ръ Р. Даскаловъ: 15 години сѫ се знамавали хората съ проучването му.

Г. Поповъ (к): Първо, защото въпросътъ, който се повдига съ законопроекта за воднитѣ синдикати, е единъ много сложенъ въпросъ, единъ въпросъ, въ който сѫ засегнати интереси, но които вие нѣмате думата на българския народъ. Вие не сте дали възможностъ на българския народъ да каже своята дума по въпроса за тѣзи синдикати.

Министър д-ръ Р. Даскаловъ: Каза си я.

Г. Поповъ (к): Той не е казал още своята дума. Този въпрос за него още е непроучен, той е единъ крайно непопуляренъ въпросъ за ония, които се заегаатъ съ този законопроектъ.

Второ, което е най-сжщественото и което азъ трѣбва да подчертая съ дебели линии тукъ, то е, че врѣмената, които днесъ прѣживяваме, съвсѣмъ не посочватъ на тази законодателна дѣйностъ, която ще разрѣши въпросътъ за използването на природнитѣ богатства и за използването на природнитѣ сили, специално на водитѣ, и въ нашата страна. Вие казвате: водната сила е колосална, тя е голѣмо богатство, у насъ я има, тя може да бѣде използвана, тя трѣбва да бѣде използвана; така ще я заловимъ съ баражи, тъй ще я пуснемъ въ електрически инсталации, тъй ще ни даде електрически машини, тъй ще ни даде електрически желѣзници — това разправяте вие, че тѣзи водни синдикати ще ви дадатъ — ще усилимъ чрѣзъ това богатствата въ тази страна, ще намѣримъ чрѣзъ тѣхъ едно мѣсто, кадето ще сложимъ колосалнитѣ товари, които е сложила тази всесвѣтска война върху плещитѣ на българския народъ. Туй казвате. И когато трѣбва да аргументирате хубостта на вашия законъ, веднага както г. Даскаловъ, така и г. министърътъ казватъ: „Погледнете на Италия, погледнете на Франция, погледнете на Австрия, погледнете на Германия“. Вие тамъ гледате, но не виждате. Този инженеръ, който завчера е ималъ срѣща съ г. министра — забравихъ неговото име, г. Тоскани ли бѣше — ви казва, че тамъ дѣйствително кооперативното дѣло по водитѣ е дало колосални резултати.

Министъръ А. Оббовъ: Тамъ нѣма водно дѣло на кооперативни начала.

Г. Поповъ (к): Въ всеки случай азъ искамъ да ви кажа едно, че тамъ водното дѣло е твърдѣ много напреднало, тамъ то е поставено на извѣстни начала, които даватъ дѣйствително блага и богатства. Но той каза ли Ви на Васъ, г. министре, че това не е въ състояние днесъ да спаси Италия, че тамъ италианскиятъ народъ цѣлъ пакъ се бунтува? Каза ли Ви, че днесъ италианскиятъ народъ, макаръ изтѣзълъ и побѣдителъ отъ тази война, заявява на всеуслышание на цѣлъ свѣтъ, че той не е въ състояние, дори съ използването на водитѣ, да свали отъ своитѣ плещи тѣзи тежести, които докара войната? Каза ли Ви, че тамъ вече има революция? Каза ли Ви, че не сж и тѣ, които ще спасятъ и нашата страна? Вие тентърва ще ги правите, а хората ги иматъ и въпреки туй правятъ революция.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Само съ воднитѣ синдикати не се прѣдотвратяватъ революциитѣ. Тѣ ще се прѣдотвратятъ, когато на Георги Поповъ се отнематъ чифлицитѣ и се дадатъ на обезземелитѣ. Върху туй нѣма споръ. (Ржкоплѣскане отъ земледѣлцитѣ)

Г. Поповъ (к): Вие ги вземахте вече, този козъ изгубихте вие. . . .

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Още не сж настанени тамъ маломотнитѣ и обезземелитѣ.

Г. Поповъ (к): . . . а още вие не сте се справили съ онова, което се казва революция.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Ние ще се справимъ.

Г. Поповъ (к): Вие сами още разправяте, че въ България има революция.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Въ Русия отидохте за конгреса, по Италия е далечъ и не ще може да отидете.

Г. Поповъ (к): Р-да! И въ Германия сж използвани водитѣ, и въ цѣла западна Европа, и въ Англия, която сжко така близа въ Европа, сж използвали всички природни богатства; използвали сж ги и въпреки туй народитѣ въ тия страни сж недоволни отъ съврѣмения общественъ строй.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Защо не сж прѣмахнали землевладѣлцитѣ — такивато като Васъ.

Г. Поповъ (к): Ето какѣ е въпросътъ, който трѣбва да обърне вашето внимание и който, проученъ и разрѣшенъ добрѣ, ще ви покаже, че вашиятъ законопроектъ нѣма да даде абсолютно никакви резултати. (Възражения отъ земледѣлцитѣ)

С. Даскаловъ (з): Той цѣли да изцѣри само едно кжсче, а не цѣлото тѣло на България. Той не е законъ, който ще прѣмахне всички злини въ държавата; той заега само единъ въпросъ, само една болка.

Г. Поповъ (к): Трето, законопроектътъ нѣма да даде никаки резултати, защото той се изготвя, той се внася, а като стане законъ, ще се прилага отъ едно правителство, което не се ползува никакъ съ довѣрнето на българския народъ.

А. Яневъ (з): Хайде холамъ! (Смѣхъ у земледѣлцитѣ)

Х. Ветовски (з): Кому разправяте това?

Прѣдседателствующъ Н. Томовъ (Звъни)

Г. Поповъ (к): Г. г. народни прѣдставители! Вие отъ болшинството, които днесъ имате свои мандатори на министерскитѣ мѣста, не можете да отречете факта, че вие днесъ не се радвате на довѣрнето на българския народъ.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: А кой се радва — вие ли?

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: (Къмъ Г. Поповъ) Добъръ пророкъ сте вие!

Г. Поповъ (к): Азъ слушамъ тукъ и министъръ-президентътъ да казва: „Ние днесъ съ своята политика сме противопоставили на себе си цѣлата българска градска буржоазия“.

А. Яневъ (з): Измѣстихме ви.

Г. Поповъ (к): Това е декларация на министъръ-президента. Значи градската българска буржоазия не е съ васъ.

Х. Ветовски (з): А вие днесъ мислите, че се намирате при нея. Вие забравяте, че сте на трибуната въ Народното събрание и казвате, че правителството не се ползува съ довѣрнето на буржоазията, а вие се ползвате.

Г. Поповъ (к): На мене не се сърди; което имате вие, спечелете го, ако можете. — Вие днесъ прѣдставлявате една шена. . . .

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: 85%.

Г. Поповъ (к): . . . отъ селската буржоазия.

Х. Ветовски (з): Една шена, ама която може да запуши твоитѣ уста.

Ю. Вълковъ (з): Една шена, ама по-голѣма отъ васъ.

Г. Поповъ (к): Вие днесъ съ своята политика имате противъ себе си всичкитѣ градски и селски маломотни маси.

Министъръ А. Оббовъ: Г. Поповъ! Ако нѣма нѣщо мадро да кажете по законопроекта, недѣйте се отклонява. Това сж само смѣлни работи. Недѣйте се излага въ Парламента по такъвъ единъ доленъ начинъ — уважавайте се.

Нѣкой отъ комуниститѣ: Тежко ли ви е да чуете това?

Г. Поповъ (к): Недѣйте бра кахъра, когато се излагаме ние. — А най-вече вие днесъ не можете да отречете, че имате противъ себе си цѣлата работническа класа въ България, като единъ човѣкъ издигната до революционно съзнание въ борба противъ васъ.

Х. Ветовски (з): Начело съ чифликчинитѣ.

Г. Поповъ (к): Азъ ви питамъ: кой е съ васъ? (Възражения отъ земледѣлцитѣ) Р-да! Вие искате доказа-

телства? Ако действително вие имате народа съ себе си, ако вашето законодателство е разбрало отъ българския народъ, ако туй законодателство се поддържа, защо вие не легнете на крилата на този народъ да ви носни, ами сте се качили на шикветъ на стражаритъ, на целзурата, на военното положение? (Ражкопъскеане отъ комуниститъ)

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Въ Русия на какво сж се качили болшевикитъ — я кажете? (Възражения отъ комуниститъ)

А. Яневъ (з): (Къмъ Г. Поповъ) Защото ти вземахте чифлика, затова плачешъ. Ние правимъ операция на чифликчнитъ.

Г. Поповъ (к): Я ми кажете вие позволхте ли на българския народъ да каже чрезъ печата своята дума по вашето законодателство? Позволхте ли на българския народъ да каже своята дума чрезъ словото? Вие не оставяте нито едно публично политическо събрание въ България свободно, вие не оставяте нито едно перо да драсне двъ думи по вашата дѣйност и вашето законодателство. Вие казвате само: „Народътъ е съ насъ“. Но азъ ви питамъ: на какво се опирате, дѣ е този народъ?

Ю. Вълковъ (з): Това по воднитъ снидкати ли е?

А. Яневъ (з): За чифлика плачешъ, ама той хвъркна.

Г. Поповъ (к): Азъ мотивирамъ своята мисль, че този законопроектъ . . .

Ю. Вълковъ (з): Е буржоазенъ.

Г. Поповъ (к): . . . не може и нѣма да стане законъ и ви казвамъ защо.

Министъръ М. Турлаковъ: То че ще стане законъ, ще стане, ама ти искашъ да кажешъ, че нѣма да се приложи. И въ туй ще бждешъ опроверганъ.

Г. Поповъ (к): Г-да! Азъ двъ думи казахъ, и вие сте толкова нетърпеливи, че не знамъ какъ ще ме слушате до края.

Нѣкой отъ земледѣлцитъ: Много сте прѣдизвикателенъ.

Г. Поповъ (к): Недѣйте се сърди на тия петни, които ви казвамъ.

С. Даскаловъ (з): Ти ни говоришъ други работи, г. Поповъ, а не говоришъ по законопроекта.

А. Яневъ (з): Говори по революцията въ Италия.

Г. Поповъ (к): Защитете ми свободата, г. прѣседателю!

Прѣседателствующъ К. Томозъ: Моли, г. Даскаловъ, пазете спокойствие.

С. Даскаловъ (з): Ама не говори по законопроекта. Нали виждате?

Г. Поповъ (к): Г. г. народни прѣдставители! Всички културни мѣроприятия, на които се радва днесъ човѣчеството, сж резултатъ на борбата му съ природнитъ сили и стихии.

К. Илиевъ (з): Това е вѣрно.

Г. Поповъ (к): И тукъ веднага трѣбва да ви кажа — да се запомни добръ — че до днесъ борбата си човѣчеството е водило съ природата за нейното завладѣване, за нейното подчиняване върху една база, върху една основа, която се казва частна собственост.

Нѣкой отъ земледѣлцитъ: А Вие защо имате 70 хиляди декара?

Г. Поповъ (к): Върху тая именно база, върху тая именно основа днешното човѣчество е съградило своята борба съ природата. Ако вие прослѣдите какъ човѣчеството се е

борило, възъ основа на частната собственост, съ природата, вие ще констатираате колосални печални резултати.

А. Яневъ (з): Америка, дѣто има само частна собственост, не е постигнато нищо.

Г. Поповъ (к): Примѣри. Погледнете на България — на друго мѣсто нѣма да отида.

Нѣкой отъ земледѣлцитъ: Въ Русия ще идемъ.

Г. Поповъ (к): Въ България ние констатираме колосални пространства равнини и долини, . . .

А. Яневъ (з): Конто владѣятъ такива като Васъ.

Г. Поповъ (к): . . . ждѣто българинътъ по своя частна инициатива, за своя частенъ интересъ е дѣйствувалъ върху тая природа и я е докаралъ до това положение, което виждаме днесъ. Погледнете нашитъ планини: . . .

Ю. Вълковъ (з): Вашитъ чифлици!

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Тукъ тѣ сж солидарни съ Теодоръ Теодоровъ.

Г. Поповъ (к): . . . вие ще видите, че тѣ вече сж оголени, тѣ сж вече пушинаци; тамъ вие ще видите само скали благодарение на непрѣстанната дѣйност на българина-човѣкъ, възъ основа на частната собственост. Погледнете на българскитъ води.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Той е правъ, не му връзваме кусуръ. На човѣка една кокошка му взематъ, че ще вдигне гургутня, а на него му вземаха чифлицитъ, та какъ да не плаче! Ние не му връзваме кусуръ, че плаче за чифлицитъ, ние само констатираме единъ фактъ. (Възражения отъ комуниститъ) Нека каже колко декара сж — не сж ли 80 хиляди?

Ю. Юрдановъ (к): Ами Вие воденицата си кооперативна направихте ли?

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Азъ ти подарявамъ всичкитъ си воденици, приятелю. Азъ имамъ една воденица и тя има 32 камѣка, г. Юрдановъ.

Е. Марковски (к): (Възражая)

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Азъ му казвамъ, че му подарявамъ всичкитъ мои воденици.

Ю. Юрдановъ (к): Ще ги намѣримъ.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Щомъ намѣрите воденица или частъ отъ воденица, подарявамъ я съ всичкитъ и притежания.

Е. Марковски (к): За Васъ е по-добръ да послушате, за да се научите.

Г. Поповъ (к): Нѣма защо да споримъ тукъ за мѣето благосъстояние.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Защо да не споримъ? Ние трѣбва да кажемъ, че сте буржоа, който разполага съ голѣми чифлици.

Г. Поповъ (к): Вие съ единъ законъ ги отнехте всичкитъ.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: И Васъ Ви боли.

Г. Поповъ (к): Азъ ви благодаря, само че азъ чакамъ да чуя българския народъ дали ще ви благодари.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Значи прилагаме комунизма!

Г. Поповъ (к): Дали това имене, което се взема отъ мене, ще се даде на българския народъ — туй желая да чуя.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: То се даде.

Г. Попов (к): Защото и днес — прѣдизвиквате ме да кажа — . . .

Министър д-ръ Р. Даскалов: Добре, кажете.

Г. Попов (к): . . . и днес въ моето имение се намиратъ всичкитѣ овце и кози на всичкитѣ чорбаджии въ селата; въ тѣзи мои имения днесъ се намиратъ всички чорбаджии съ своитѣ коли да съчатъ материяли и да си правятъ къщи, а за фукаритѣ въ България нищо още нищо не е дадено. (Ръкоплъскаше отъ комуниститѣ)

Министър д-ръ Р. Даскалов: Защо не го дадохте Вие на фукаритѣ, г. Поповъ, ами чакайте насъ да го вземемъ и да го даваме на бѣжаницитѣ? На този въпросъ отговорете.

Е. Марковски (к): Вашата революция не може да извърши това, а друга революция ще го извърши.

Г. Попов (к): Туй показва, че вие днесъ не сте въ състояние да извършите едно дѣло отъ общественъ характеръ. Вие можете само кошерийно и лично за себе си да вършите каквото искате. Слушайте ме, г. министре, Вие ще чуете още работи да Ви кажа азъ, ще научите много работи. (Възражения отъ земеделцитѣ)

Прѣдседателствующъ К. Томовъ: (Звъни)

Г. Попов (к): Г. г. народни прѣдставители! Погледнете на водитѣ въ България, за които е рѣчь въ този законпроектъ. Благодарение на частната собственостъ, върху които се е базирала дѣйността на човѣка спрямо водата за нейното обзюдаване, за нейното подчиняване, ние имаме рѣки излѣзли вонъ отъ коритата, рѣки образували бѣла, рѣки да занасятъ всичкитѣ плодове отъ труда на българския работливъ гражданинъ. Ето ви дѣйността на човѣка възъ основа на частната собственостъ. Хванахъ си бентъ, направилъ си воденичка, направилъ си тепавица, направилъ баражъ, не зная що и що, обаче мислилъ само за себе си.

Нѣкой отъ земеделцитѣ: Както Вие мислите само за себе си.

Г. Попов (к): Възъ основа на частната собственостъ ние имаме едно пълно разорение на воднитѣ сили въ България едно крайно егонетично използване на тия сили въ интересъ на една шена хора въ България.

Н. Георгиевъ (з): Сперъ върху туй нѣма.

Г. Попов (к): Ако имате сила, откажете тая истина, която ви казвамъ. За българския народъ, за народитѣ изобщо, отъ тая дѣйностъ е останалъ само трудътъ, мизерията, болеститѣ и опустошенята. Това е останало за народитѣ и вие тукъ го признавате, като казвате: „Нѣма ли вече край на тая работа; се тѣй ли ще върви, щото водитѣ да бѣдатъ въ рѣчцѣтъ на нѣколко души, за да разполагатъ тѣ съ течението на водитѣ, за да разполагатъ тѣ съ басейнитѣ имъ; за да разполагатъ тѣ съ легловичата имъ и да опустошаватъ цѣли области, да взематъ всичкитѣ богатства на българския народъ?“ Това е резултатътъ отъ една дѣйностъ възъ основа на частната собственостъ. И ние се явяваме тукъ, паново да ви кажемъ едно основно прѣдупрѣждение, че вашитѣ синдикати се образуватъ на нова смѣтка пакъ върху тази база, базата на частната собственостъ. Отъ такъвъ единъ конкорциумъ, отъ едно такова сдружение за българския народъ облага нѣма, не може и да има. Облагитѣ ще бѣдатъ възъ основа въ рѣчцѣтъ на Ивана, въ рѣчцѣтъ на 10—15 или 20 души, наречени членове на синдикатитѣ. Азъ питамъ на българския народъ какво ще дадете, какво давате на българския народъ съ този законъ за воднитѣ синдикати? Вие давате на тѣзи, които ще се синдикализиратъ, на тѣзи, които имали имотъ покрай водитѣ. И тукъ вишете изрично: „Членъ на синдиката е този, който има до водата имотъ“. Прѣкрасно! А този, който нѣма имотъ, на него какво ще дадете? Той не е ли български гражданинъ? Нали признавате, че тая водна сила е собственостъ на цѣлия български народъ? Я ми кажете какво ще дадете на онзи, който нѣма земя до водата? Нищо нѣма да му дадете. Вие образувате единъ синдикатъ да създавате блага, да ги изтрѣгнете отъ отдѣлнитѣ лица и да ги да-

дете на нѣколко лица, да ги монополизирате въ тѣхни рѣчцѣ, да имъ дадете възможностъ да взематъ всичкитѣ блага и подъ формата на единъ синдикатъ, подъ формата на единъ картелъ да се налагатъ на пълното останало българско население. Това е то, което вие искате днесъ.

Нѣкой отъ земеделцитѣ: Азъ взехъ да се убѣждавамъ, че когато държавата плаща чифлика на г. Поповъ, той ще се откаже отъ паритѣ!

А. Яневъ (з): Щомъ му взеха чифлика, забрави частната собственостъ!

Нѣкой отъ земеделцитѣ: Чуждото иска да вземе да раздава, своето не дава!

Г. Попов (к): Г. г. народни прѣдставители! Азъ не искамъ да бѣда гомословенъ. Чл. 2 казва: (Чете) „При даванетоъ право за ползуване отъ водата се съблюдава слѣдниятъ редъ на прѣдпочитане: за държавнитѣ нужди на първо мѣсто, на второ мѣсто за синдикалнитѣ мѣропрещията“. На трето мѣсто иде за общински нужди, а окръжнитѣ хичъ ги нѣма прѣдвидени въ закона. Вие когато на една община, на единъ окръгъ, отнемете възможността да се ползува отъ водитѣ, азъ питамъ: кому давате тия води?

Х. Ветовски (з): Чл. 2 казва кому ги даваме.

Г. Попов (к): Давате ги на сдружението, което ще образувате по тая законъ — на ония хора, които иматъ и днесъ тепавици, воденици, градини и други още шиви и парчета земя.

Х. Ветовски (з): На държавата прѣди всичко.

Г. Попов (к): Но на общината вие не давате нищо, на окръга вие не давате нищо, на ония институти, които въ днешното общество прѣдставляватъ обществени интересъ вие не давате нищо. Министърътъ казва въ своитѣ мотиви, че на държавата нищо не се пада, защото тя е фалирала, тя не може нищо да направи и слѣдователно затуй ние създаваме синдикатитѣ, за да разграбимъ тѣзи богатства и да ги дадемъ на синдикатитѣ. Министърътъ туй казва въ мотивитѣ си.

Г. Колевъ (з): Сега става истински комунизъмъ, като ти взехме чифлицитѣ. За тѣхъ още ще плачатъ. По-напрѣдъ не ти бѣше мѣстото тамъ, но сега ти е тамъ мѣстото.

Министъръ А. Оббовъ: Ще ми позволите ли едно обяснение?

Г. Попов (к): Да си довърши мисълта, послѣ обяснявайте.

Ето какво се говори въ чл. чл. 73—75: (Чете) „Синдикатитѣ се ползуватъ отъ слѣднитѣ облаги:

„1) съ свободенъ отъ мито и окроа вносъ на всички машини, машинни части, инструменти и принадлежности, нужни за инсталациитѣ на синдиката;

„2) съ свободенъ отъ мито и окроа вносъ на всички строителни материяли, които не се произвеждатъ въ страната и не могатъ да се замѣнятъ съ такива, добивани въ страната;

„3) съ безплатно ползуване държавнитѣ окръжни и общински землица за откриване и вадене на всички видове строителни материяли;

„4) съ използване дървесната маса на държавнитѣ, общинскѣ и монастирски гори по тарифнитѣ дѣни, и

„5) съ прѣвозъ по българскитѣ държавни желѣзници на всички машини, строителни и други материяли на синдиката съ 50% намалени тарифи.

„Чл. 74. Синдикатитѣ се освобождаватъ отъ такси, берни и гербовъ налогъ по образуванетоъ, утвърждаванетоъ на устава имъ, за завѣрка на подписи, издаване рѣшения, както и за всички книжа, които тѣ изпращатъ до сѣдилищата или властитѣ, съгласно настоящия законъ.

„Отъ гербовъ налогъ се освобождаватъ заявленията за постъпване членове въ синдиката и всеко изтегляне или внасяне на суми отъ или въ синдикалната каса.

„Чл. 75. Синдикатитѣ, образувани съгласно настоящия законъ, се освобождаватъ отъ данътъ замятне и върхнитѣ му, а постройнитѣ имъ — отъ данъкъ върху сградитѣ и върхнитѣ върху него.“

Това е една декларация: вие, г-да, които днес имате във ръцете си водител и водните сили, вие, които имате имоти на тѣхъ, вие, които имате имоти край тѣхъ, направете си единъ синдикатъ хвърлете си всичките капитали вътрѣ, печелете колкото искате — на държавата нѣма да дадете нито единъ сантимъ данѣкъ. И еднакъж този синдикатъ образуванъ, при такива крайно благоприятни условия, мислите ли вие, че ще трѣгне да раздава безплатно всичките зарплати, които изкарва отъ градинитѣ и ще сѣдне да меле брашно на хората безъ наемъ или ще сѣдне да раздава нѣщо? Напротивъ, ние знаемъ синдикатътъ какъвъ е днесъ, какъвъ е билъ вчера и какъвъ ще бъде утрѣ.

Нѣкои отъ земеделцитѣ: Подобно на кооперация „Освобождение“.

Г. Поповъ (к): То значи да се турн единъ монополъ на всичко, което се произвежда въ рѣцѣтѣ на една кооперация, която да налага каквито иска цѣни на всички продукти, на всички придобивки, а за онези, който не е въ синдиката, за българския народъ нѣма нищо. Вие казвате, че ще повдигнете благосъстоянието на България, ще направите финанситѣ на българската фалирала държава! Е добръ! Питамъ ви азъ, когато вие освободите тия капитали, които ще влѣзатъ въ синдиката отъ всички задължения, когато вие имъ давате такива привилегии, какво ще вземе тогава вашия фиска. Нѣма нищо да вземе.

Г. Марковъ (з): Още не сте разбрали значението на воднитѣ синдикати.

Г. Поповъ (к): Ние много малко разбираме. — Да видимъ какво се говори въ чл. 76, съ който се даватъ още привилегии на синдикатитѣ. (Чете) „Чл. 76. Споредъ характера на мероприятията, държавата, перспективно министърътъ на земледѣлието и държавнитѣ имоти, въз основа на мотивирано рѣшение на върховния съветъ по водитѣ, отпуска на синдикатитѣ безвъзмездни помощи, въ размѣръ до 30% отъ стойността на мероприятията отъ фондоветѣ или сумитѣ, които сѣ на разположение на сѣция министъръ или които би се прѣдвидѣли съ специални закони за цѣльта, както и отъ „Фонда за културни мероприятия по водитѣ и горитѣ“, къмъ редовнитѣ приходи на които се прибавятъ.“ — забѣлжете колко още данѣци се турятъ:

„а) всички глоби, наложени по настоящия законъ и

„б) таксата „водно право“ отъ всички воденици, инсталации и заведения въ царството, използващи водната сила.

„Тази такса се събира отъ финансовата властъ по реда за събиране данѣцитѣ и то по слѣдния размѣръ:

„1) годишно на ефективна инсталирана конска сила по 10 л.;

„2) годишно на мелничепъ камѣкъ отъ 40—60 л.;

„3) годишно на даракъ по 30 л.;

„4) годишно на трионъ на дѣкорѣзница и токмакъ на тепаница по 10 л. и

„5) годишно на гайтанѣжнѣски чаркъ по 5 л.

„Размѣрътъ на държавната помощ се опредѣля съ заповѣдъ отъ министра на земледѣлието и държавнитѣ имоти, по прѣдставление отъ върховния съветъ по водитѣ, съобразно общополезността на мероприятията и увеличението приходитѣ на фиска.

„Министърътъ на земледѣлието и държавнитѣ имоти прѣдвижда ежегодно въ редовния бюджетъ на министерството една сума отъ най-малко 500.000 л. за даване безвъзмездни помощи на воднитѣ синдикати.

„Синдикатитѣ сключватъ при нужда, установена отъ контролната властъ, отъ Българската земеделска банка дългосрочни заеми подъ гаранция на държавата. Въ този случай Българската земеделска банка има право да иска вписването на необходимитѣ приходни суми въ ежегодния бюджетъ“ и т. н.

Съ този членъ, който е много ясенъ, много открито и недвусмислено се отварятъ каситѣ на Българската земеделска банка, на Народната банка и на Кооперативната банка и се казва на синдикатитѣ: заповѣдайте, тая финансова мощъ ще я използвате вие. Нѣщо повече. Държавната каса, бюджетътъ на държавата също е откритъ, съвършено е откритъ — ежегодно 500 хиляди лева най-малко ще се даватъ на тия синдикати; държавата ще имъ гарантира, когато имъ трѣбватъ пари да си взематъ. И това кажете за Бога, ще е ли нова система, новъ начинъ

за обирание на българския народъ въ интереса само на една шепа хора, сдружени въ така нареченитѣ синдикати.

Х. Ветовски (з): Но шепата по-голяма, не като тая, която вие имате.

Г. Поповъ (к): Може да е по-голямичка, но пакъ е обиръ.

Х. Ветовски (з): Много голѣма.

Г. Поповъ (к): По-малката шепичка може-би по-малко ще вземе, а вашата шепата повече ще вземе. И въ единия и въ другия случай това е обиръ на българския народъ.

Г. Марковъ (з): Значи вие сте го обирали досега.

Г. Поповъ (к): Чрѣзъ данѣцитѣ вие ще изпълните държавната каса, а чрѣзъ този законъ вие ще я изпразвате. Безъ да питате когото и да било, ще я давате на разположение на тѣзи водни синдикати. Ето единъ новъ начинъ за обирание на държавата. Досега държаватъ, общинитѣ, окръжитѣ, сѣ били въ полза и защита на всички експлоататори, обирачи на богатствата на България . . .

Нѣкои отъ земеделцитѣ: Като васъ.

Г. Поповъ (к): . . . досега сѣ били въ полза и защита само на единични, само на отдѣлни личности. Днесъ вие това го разширявате и казвате: досега давахме помощта си на единъ човѣкъ въ форма на концесии, въ форма на изключителни привилегии, сега, вмѣсто да я даваме на отдѣлна личностъ, ще съберемъ нѣколко души на едно мѣсто и на тѣхъ ще даваме помощта си. Азъ ви питамъ на обществото, отъ което вие ще вземете данѣцитѣ и ще ги внесете въ държавното съкровище, какво ще дадете?

Х. Ветовски (з): Азъ питамъ Ви питамъ, като се напъвате толкова: има ли прѣграда за други хора да не могатъ да влѣзатъ въ тази колективна единица?

С. Бажърджиевъ (к): Абанджитѣ нѣма да влѣзатъ въ тия синдикати.

Г. Поповъ (к): Вие прѣдварително заявявате, че освобождавате синдикатитѣ отъ всякакви тяжести.

С. Даскаловъ (з): Следъ 15 години ще бъде за цѣлия народъ. Постепенно, постепенно идемъ къмъ васъ.

Нѣкои отъ комуниститѣ: Революция ще правите?

Министъръ А. Оббовъ: Съ васъ революция нѣма да правимъ.

Г. Поповъ (к): По този начинъ, г. г. народни прѣдставители, вие ще дадете използването на водитѣ и на воднитѣ сили въ България въ рѣцѣтѣ само на една шепа хора, които ще мислятъ за себе си, но нѣма да мислятъ за България, както вие обичате да разправяте, че синдикатитѣ щѣли да мислятъ за България.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Голѣма грѣшка имате.

Нѣкои отъ земеделцитѣ: (къмъ Г. Поповъ) Ти все ще имашъ нѣкои нѣба край Тунджа и ще да влѣзешъ въ нѣкой синдикатъ.

Г. Поповъ (к): Но интересното е, че когато вие образувате тѣзи синдикати, когато създадете такива колосални привилегии за тѣзи, които влѣзатъ въ тѣзи синдикати и ще използватъ утрѣ богатата, добити чрѣзъ тѣхъ, азъ питамъ какъвъ дѣлъ давате вие на тѣзи, които ще ви направятъ всичките съоръжения по водитѣ, какъвъ дѣлъ давате вие на работницитѣ, които ще сложатъ и кости и кръвъ и животъ при постройката на вашитѣ великолѣпни бараки, които ще отидатъ да залѣзятъ канаритѣ, оголени досега, които ще отидатъ да прокаратъ каналитѣ, . . .

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Всичко имъ даваме.

Г. Поповъ (к): . . . които ще отидатъ тамъ да ги ядатъ комаритѣ и да занесатъ вѣчно неизличима болестъ съ

себе си? Нека г. министърът ме изобличи и да каже, че е пръвдвидъл ищо въ този законопроектъ за тѣхъ.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Азъ Ви казвамъ — всичко имъ се дава.

Г. Поповъ (к): Нищо. Напротивъ. Вие казахте съ намѣтка, че тукъ ще ви послужатъ законитъ за трудовата повинность, . . .

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Защото синдикатътъ е обществена собственость.

Г. Поповъ (к): . . . за който законъ вие въ своя бюджетъ иѣмахте куражътъ да турите нито единъ сантимъ. Отъ тази министърска маса г. министъръ Турлаковъ каза: „Догодина и по-други години ще мислимъ за трудовата повинность. Сега ще пръвдвидимъ само началницитъ и подначалницитъ“.

Министъръ А. Оббовъ: Даватъ имъ се всички кредити, които сѫ необходими за обезавеждането имъ.

Г. Поповъ (к): Г-да! Иѣма защо да се мамимъ. Азъ ви говоря, че по изчислението на най-компетентенъ човѣкъ, за да приложите законътъ за трудовата повинность, ще трябва да пръвдвидите минимумъ 1 милиардъ лева, а вие ми говорите, че сте пръвдвидѣли 200 милиона лева. Е добръ, азъ ви казвамъ, че вие не можете да приложите този законъ. Азъ читамъ оице: кого нитяхте вие да приложите закона за трудовата повинность? **Българскиятъ народъ** даде ли своето съгласие за прилагането на този законъ, та вие сега да съберете хората ангария да идатъ да правятъ водитъ на вашитъ синдикати?

Т. Караваневски (з): Я разправи ищо за Русия.

Нѣкой отъ комуниститъ: Мълчи бе!

Т. Караваневски (з): Какъвъ е този телешки възторгъ?

Г. Поповъ (к): И сетнѣ казвате една голѣма мисль: вие мислимъ твърдъ много за работницитъ, които ще работятъ на тия синдикати.

Т. Караваневски (з): Разправи за Вашитъ търговии съ Швеция и Дания.

Г. Поповъ (к): Вие ще ги карате безплатно да ви засаждаатъ гори, да ви засаждаатъ поли, да ви прокарватъ води, да ви прокарватъ канали, да ви строятъ баражи и не знаящо и не знаящо. И всичко туй да става безъ пари. Та дори и тогава, когато вие мислите нищо да не дадете на тия работници, вие пакъ не можете да ги мобилизирате и да ги накарате да работятъ защото и за туй вие иѣмате нищо сантимъ въ вашата държавна каса.

Т. Караваневски (з): Вие ще дадете рубли.

Г. Поповъ (к): И още на другия день ще се убѣдите, че това, което ви казваме, че този законъ ще бѣде само писано съ черно писмо, ще остане една истина неопровергната отъ никого. Съ ръчи и съ възражения иѣма да стане. Това, което изисква колосалната енергия на цѣлия народъ, вие не можете да го създадете противъ неговитъ интереси. Туй трябва да го знаете.

Нѣкой отъ земледѣлцитъ: Ще ни помогнете и вие.

Г. Поповъ (к): Ако частнитъ инициативи и ако частната собственость е прѣобърнала нашата страна въ пушниякъ, . . .

Отъ земледѣлцитъ: Охо-о-о!

Г. Поповъ (к): . . . вие за да я направите рай трябва да трыгнете по другъ пътъ, . . .

Х. Ветовски (з): Изъ вашия!

Г. Поповъ (к): . . . по единъ пътъ, който се казва . . .

Г. Стойковъ (з): Мързель.

Г. Поповъ (к): . . . пътятъ на общественя интересъ, защото по пътя на частния интересъ тя е обръната въ пушниякъ. Вие трябва да знаете, че въ резултатъ на тая именно инициатива на човѣка да се бори съ природата и да я подчини, опустошавайки всичкитъ богатства въ дадена страна, се дойде до тази всемирна катастрофа и катастрофа по цѣлото дѣло. Опустошавайки България вие погледнахте дали иѣма иѣкой друга страна, какъто като молчи да прѣхвъркнете. Така английската буржоазия го е направила по-рано, така и германската се помъчи да го направи, така и французската и италианската, опустошавайки своитъ народи и обирайки ги до дѣло, потърсиха чужди народи, за да ги обиратъ и опустошаватъ. Това е все възъ основа на частната собственость, все възъ основа на този принципъ е ставало опустошението на цѣлото човѣчество. Днесъ, казвате вие, по силата на тази частна собственость и на тази частна инициатива, България е обръната на пушниякъ, но не можемъ ли ние ищо хубаво да направимъ? И веднага търсите единъ модусъ. Дѣ го търсите? Страхувате се вече да го намѣрите въ частната собственость, ами въ иѣкой по-голѣмичка частна собственость, тѣй мълчишко да мамн, за да си разгнѣте побезности тукъ съ вашитъ приятели и да се самонизмамватъ. И тѣжете българския народъ, че ще направите голѣмъ чудеса. Мина туй време, иѣждѣ е било досега — вие го процитирахте — но азъ ви казахъ, че сега времето е късно, че е възможно вече върху частната собственость да издигнеш единъ общественъ интересъ, не е възможно днесъ да го задоволишъ, върху почвата на частната собственость добродѣтели иѣма, г-да. Погледнете въ сѣврѣмното общество и кажете кое е хубавото въ него, сѣградено върху частната собственость? Вие живѣте и ние живѣемъ въ това общество. Азъ не видѣхъ брати да си живѣятъ, баща и синъ да си живѣятъ, дѣщеря и баща да си живѣятъ; близки роднини също така; колкото хората се доближаватъ единъ до другъ ставатъ вълци — не се гледа нито кръвъ, нито произходъ. Изгнѣшъ на улицата — никой не мисли за тебе; ти не мислишъ за никого, ищкой не е дошълъ да поинта дали имашъ за дѣцата си хлѣбъ, никой не е пожелалъ да ти донесе единъ чуваль брашно. Това не е ставало въ днешното общество. Днесъ хората сѫ вълци единъ за другъ и се ядатъ като вълци.

Министъръ А. Оббовъ: Всѣ единъ часъ говорите, г. Поповъ.

Г. Поповъ (к): А. Вие искате да ми отнемете думата? Кажете тогава на прѣдседателя да ми я отнеме.

Прѣдседателствующъ К. Томовъ: Оице 13 минути имате.

Нѣкой отъ земледѣлцитъ: Не му отнемайте думата, г. прѣдседателю, чека си подръчка.

Г. Поповъ (к): Ако ми оставатъ още 13 минути да говоря, ще ви кажа 130 истини.

Т. Караваневски (з): Чакъ до твоята кория ще отидешъ и ще се повърнешъ.

Министъръ А. Оббовъ: По-кратко.

Г. Поповъ (к): По-кратко отъ това какво искате, г. министре? По единъ такъвъ важенъ, колосаленъ и стихненъ въпросъ, който смѣтате за най-важенъ, приносъ, който вие ще поднесете на българския народъ. Вие трябва да се радвате, че толкова много приказваме.

Нѣкой отъ земледѣлцитъ: Вие досега нищо не сте казали.

Г. Поповъ (к): Дѣйствително нищо не съмъ казалъ. — Казвамъ ви, г-да, че върху частната собственость добродѣтель не може да посочите. Тая добродѣтель ще се роди само върху почва обществена. На обществената собственость ще трябва да се опре човѣчеството днесъ, за да добне блага, за да използвава добродѣтели и богатства, за да използвава природни сили и да ги подчини.

Х. Ветовски (з): Защо тогава доброволно не дадохте Вашитъ богатства на организациитъ, ами ги взема държавата?

Г. Поповъ (к): Азъ съмъ съгласенъ съ Васъ да открия една бѣсѣда на друго мѣсто, защото вие показвате, че сте достатъчно невѣжественъ, за да разберете тая истина.

Х. Ветовски (з): Тъй.

Г. Попов (к): Да, ако обичате въ Вашето родно село или градъ.

Х. Ветовски (з): Тамъ ще кажете защо не сте дали Вашето богатство доброволно.

Г. Попов (к): Не ми отнемайте думата.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Тамъ нѣма да говоримъ противъ частната собственостъ.

Г. Попов (к): Ние, комунистичѣ, ви казваме: по този пътъ добродѣтели на България вие не можете да донесете. Прѣди всичко трѣбва да знаете, че всичкитѣ тежести, които тежатъ върху държавния бюджетъ, върху българския народъ, вие трѣбва да ги прѣмахнете и да приетъжите къмъ тия мѣроприятия. Способни ли сте вие да прѣмахнете тия тежести, които сѫ наложени на г. министра въ своитѣ мотиви да каже: „Ние днесъ не сме въ състояние нищо добро да направимъ въ тая областъ“. Напротивъ, той казва: ние ще правимъ, за да отговоримъ на тия тежести. Ние ви показваме единъ пътъ, по който вие ще прѣмахнете тия тежести и когато ги прѣмахнете, тогава ще падне кошмарътъ и народнитѣ сили ще бѣдатъ призвани на работа. Днесъ, когато вие милиарди турите на гърба на българския народъ, когато вие нѣмате нищо една стотинка въ своята каса, когато днесъ благодарение на тия тежести животътъ е поскупявалъ до неимоверностъ, когато човѣкъ днесъ не може да знае утрѣ какъ ще прѣхрани своитѣ дѣца, какъ можете да говорите на отчаяния, обрания, притиснатия и унижения български народъ за културни мѣроприятия? На почвата на обществената собственостъ може да стане това.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Ние ще вземемъ примѣръ отъ Русия.

Г. Попов (к): Какъ напр. ще призовете вие активнитѣ народни сили, които сѫ тѣй изтощени, смазани и унищожени? Та ако вие сте логични, когато признавате, че държавата е фалирала, вие трѣбва да кажете, че и българскиятъ народъ е фалиралъ и слѣдователно тѣзи синдикати сѫщо тѣй се състоятъ отъ хора фалирвали, които не могатъ нищо добро да направятъ. Напротивъ, вие казвате: „Ще дадемъ срѣдства държавни, за да ги заселимъ.“ А, разбираме ние какво значи да заселимъ синдикатитѣ. И азъ ви казвамъ: само единъ единственъ пътъ има, г-де, това е пътятъ, който комунистичѣ сѫ начертали.

Х. Ветовски (з): Въ Русия.

Г. Попов (к): Само една съвѣтска властъ, упована върху диктатурата на пролетариата и на максимонитѣ дряждни и селяни въ България и въ състояние да изиграе една културна роля, каквато вие искате да си припишете — никой другъ. (Ръкоплѣскане отъ комунистичѣ)

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: И то ще дойде.

Г. Попов (к): Вие тогава ще имате, по силата на тази мощъ, прѣмахнати всички тежести и всичкитѣ богатства на тази страна ще принадлежатъ на народа, и чрѣвъ народа, вие ще създадете именно за народа и тия културни мѣроприятия по водитѣ. И тогазъ само ще можете действително да направите нашата страна да мяза на рай, а не на пушнякакъ. Вънъ отъ този пътъ нѣма културно мѣроприятие днесъ.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Ще си вземемъ бѣлѣжка отъ вашия рай.

Г. Попов (к): Азъ ви казахъ още въ началото, тѣхъ ги има на много мѣста, но и тамъ вече народитѣ сѫ недоволни. А какъ искате ние, които ги нѣмаме днесъ, да ги създадемъ, та да си помогнемъ, когато виждаме падше, че и хора, които ги иматъ, днесъ не се радватъ на никакви културни блага, днесъ сѫ поробени, потиснати отъ единъ непоносимъ животъ? Само се прѣмахватъ на тази частна собственостъ, . . .

Н. Георгиевъ (з): А въ Русия я възприеха . . .

Г. Попов (к): . . . само съ въдворяването на обществената собственостъ е възможно на тази почва да засадите каквато искате добродѣтель, слѣдователно и воднитѣ синдикати.

Х. Пенчевъ (з): Що се сърдишъ, като ти вземаха чифлика?

Г. Попов (к): Ето защо ние ви казваме, че това е само една игра, една подигравка днесъ, едно смѣшище. Когато българскиятъ народъ изнемогва отъ гладъ и мизерия, когато днесъ народитѣ по цялото земно кълбо искатъ своето освобождение отъ капитализма . . .

Х. Пенчевъ (з): Такива като тебе!

Г. Попов (к): . . . и искатъ новъ общественъ редъ, вие сте седнали тукъ да си играете, да го залъгвате, че съ нѣкакви си синдикати ще докарате да потече медъ и масло. Ще текне, ще се смѣшвамъ, че ще текне, но за българскиятъ народъ нѣма да има нищо; ще текне пакъ въ каситѣ на нѣкакви си синдикати, а за народа пакъ нѣма да има нищо. Именно затуй българскиятъ народъ не ви дава своето съгласие, българскиятъ народъ е противъ вашата политика отъ началото и до края и, макаръ вие да мислите, че това е ваша гордостъ, азъ ви казвамъ, че съ това ваше дѣло българскиятъ народъ не е съгласенъ, той не е далъ своето съгласие, той иска водитѣ да принадлежатъ нему, да ги използва въ той, а не на синдикати, които да задоволяватъ пакъ свои лични интереси, а за българския народъ нищо да нѣма.

Ето защо ние ще гласуваме противъ този законопроектъ. (Ръкоплѣскане отъ комунистичѣ)

Прѣдседателствующъ Н. Томовъ: Има думата г. министърътъ на земледѣлнето.

Министъръ А. Оббовъ: Г. г. народни прѣдставители! Чувствувамъ се отрупалъ съ една грамада отъ нещастно лансирани мисли. И ако вземахъ думата, то не е за да водя споръ съ прѣдставителя на комунистическата партия. Това е една непосилна задача, защото това не е единъ споръ, г. г. народни прѣдставители, на политика, но е вече споръ на мапталитѣтъ.

Г. г. народни прѣдставители! Прѣдставителътъ на комунистическата партия се нѣмира въ една фактическа грѣшка. Азъ съжалявамъ, че тогава, когато се приемаше съответниятъ текстъ отъ законопроекта, тѣхниятъ прѣдставителъ въ комисията отсъствуваше, за да бѣде освѣдоменъ върху дебатитѣ, които станаха изрично по тѣзи постановления на законопроекта. И отъ друга страна, отъ всичко онова, което чухъ да се казва отъ тази трибуна, можехъ да извадя за себе си **заклучението, че една погрѣшна пенхика ги е завела до крайно лоши заключения.**

Въ чл. 2 на законопроекта е казано: „При даванетоъ право за ползуване отъ водитѣ се съблюдава слѣдниятъ редъ на прѣдпочитане: а) за държавни нужди; б) за синдикални мѣроприятия; в) за общински нужди и г) за дружества и частни лица“. Тази редакция на члена е **завела** почитаемия ораторъ и цялата комунистическа партия въ една фактическа грѣшка и всичкитѣ умозаключения, които се изказаха тукъ изложиха само нейния престъжъ въ Парламента.

Г. г. народни прѣдставители! Азъ дължа да дамъ слѣднитѣ обяснения. Всѣки неопозвѣтенъ, казахъ ви, въ смисъла на това прѣдпочитане, именно дѣто веднага слѣдъ държавнитѣ нужди на второ мѣсто се поставятъ синдикалнитѣ мѣроприятия, — на тѣхъ се дава слѣдъ държавнитѣ нужди най-голяма протекция — би допльлъ действително до единъ заключение, че Народното събрание, народнитѣ прѣдставители отъ болшинството искатъ да протектиратъ единъ синдикални сдружавания на отдѣлни личности, тѣкмо тѣй, както си ги прѣдставяваше почитаемия прѣдставител на комунистическата партия. Но азъ тѣ знаехъ, че синдикалнитѣ организации, за които става дума въ законопроекта, не сѫ въ сѣщность организации на личности, ами на общини, на околии, на окръзи, тѣ вѣрвамъ сами щѣха да съзнаятъ онова глупаво положение, въ което тѣ изпаднаха съ тѣзи така широко и блудкаво развити дебати.

Е. Марковски (к): Нѣма нужда отъ прилагателни.

Министъръ М. Турлаковъ: А, само у васъ има нужда!

Нъкой отъ земледѣлцитѣ: Той е прокуроръ, умещъ човѣкъ!

Министъръ А. Оббовъ: Г. г. народни прѣдставители! Има дори и техници, които си въобразяватъ, че съоръженията, които трѣбва да се извършатъ въ изрѣчно порѣчие, не бива да бждатъ управлявани отъ една организация, която има прѣдъ очи изключително цѣлото това порѣчие, ами отъ организация, която трѣбва да бжде по такъвъ начинъ разположена, че да съвпадне съ административното дѣлене на страната. Това е едно погрѣшно въ основата си схващане. Г. г. народни прѣдставители! Отъ дадено порѣчие могатъ да бждатъ заинтересовани не личности, но толкова общини, толкова околии или окръзи, прѣвъ колкото дадена рѣка е положила своето корито. И слѣдователно единъ синдикатъ може да обеме, да групира, да координира интереситѣ на населението не отъ нѣколко общини, не отъ нѣколко околии, но дори отъ нѣколко окръзи. Это защо, именно поради такава едно схващане на въпроса, на второ мѣсто, веднага слѣдъ държавата, сж прѣдпочетени интереситѣ на такъвъ единъ синдикатъ прѣдъ ония на общинитѣ и прѣдъ ония на акционернитѣ дружества и частни лица. То е именно заради това, защото понятието синдикатъ тукъ като събирателно понятие е по-големо отъ окръга, отъ околията, отъ общината и, второ, защото, тъй както е техниката на самата работа, тъй както законитѣ я разбира, тъй както е здравиятъ смисълъ на тази работа тя не може по другъ начинъ да се разрѣши.

Ако това е тъкмо така, г. г. народни прѣдставители, излишно е по-нататкъ, вѣрвамъ, да посочвамъ на тѣзи погрѣшни сжждения, едни слѣдъ други изказани съ такава една извѣтливостъ, напоени съ такава една — какъ да кажа? — отрова на единъ особенъ манталитетъ за изкористване по единъ такъвъ начинъ на единъ абсолютно невниенъ въпросъ.

Г. г. народни прѣдставители! Приложимъ ли е законитѣ? И въ това отношение азъ не смѣтамъ да влизамъ въ сперъ съ г. г. комуниститѣ. И тукъ това е единъ въпросъ на манталитетъ. Сжщото нѣщо се говореше прѣтивъ трудовата повишностъ. Тѣ въ това отношение си оставатъ непоправими. Обаче трудовата повишностъ се прилага не съ насилне, . . .

Е. Марковски (к): Васъ ви изправи буржоазията — на кара ви да вървите въ този пътъ.

Министъръ А. Оббовъ: . . . ами съ ентузиазъмъ. И ние тукъ въ Камарата можемъ да дърдоримъ глухости, но трудовата повишностъ се прилага. Идете въ Карнобатско да видите — петъ села сж излѣзли да прокопаватъ петъ километра каналъ и да видите какъ въ разстояние само на 15 дена се отводниха декари земя, спасиха се отъ наводнение още толкова декари земя и се спаси животътъ на младото население отъ малария въ петъ села.

Нъкой отъ комуниститѣ: Много е рано да прѣцѣнявате резултатитѣ. То е лесна работа тъй да се каже.

Министъръ М. Турлаковъ: Ще дойде време да кажете.

А. Яневъ (з): Тѣ само нѣятъ: „Да живѣе трудътъ“.

Министъръ А. Оббовъ: Г. г. народни прѣдставители! Съ колко голѣма недоброевѣстностъ, отъ друга страна народниятъ прѣдставителъ отъ комунистическата парламентарна група разисква въпроситѣ свидетелствува слѣдното обстоятелство. Тѣ (Сочи комуниститѣ) бѣха завчера на експозето на г. министра на финанситѣ, който ви съобщи че за трудовата повишностъ сж прѣдвидени въ бюджета 220 милиона лева, които споредъ него се изискватъ за организирането, за обзавеждането на самата трудова повишностъ. И той ви каза отъ друга страна: „Сумата 220 милиона лева азъ не вѣрвамъ дори да се изразходва, затуй защото именно въ военитѣ части се намиратъ сжко такива материяли, които сж необходими за обзавеждането на трудовата повишностъ и слѣдователно тѣ ще бждатъ прѣхвъртени тамъ и кредититѣ прѣдвидени за тѣзи цѣли не останатъ като спестени“. Ако само прѣди два дена това бѣше направено достояние до цѣлото Народно събрание, не разбирамъ какъ тия хора можахъ да бждатъ до такава степенъ кжсопаметни, за да се излагатъ и по тоя въпросъ.

Но, г-да, нека заключя съ слѣдното. Азъ виждамъ колосалнитѣ претенции на почтения ораторъ да мине тукъ

за единъ много умещъ човѣкъ, но азъ не мога да не констатирамъ психичното пострадаване у господина. Вие заедно съ менъ ще констатираме факта, че откато на този господинъ държавата въ името на закона за увеличаване размѣра на държавнитѣ земи посегна да му вземе чифлицитѣ, . . .

Нъкой отъ комуниститѣ: (Възражава нѣщо)

Министъръ А. Оббовъ: . . . този човѣкъ е станалъ по-големъ революционеръ.

Нъкой отъ комуниститѣ: Вие нѣмате такъвъ аргументъ.

Е. Марковски (к): Е. Вие можете да мѣрите. Вие имате тъй качество!

Министъръ А. Оббовъ: Азъ не мога да си прѣдставя — въ отговоръ на цѣлата тази тирада отъ псувни — по-големо противорѣчие отъ това, което видѣхъ въ тоя моментъ тукъ, на тая трибуна.

Г. г. народни прѣдставители! Позволете ми да отшпавя единъ съвѣтъ къмъ комунистическата група. Тя не бива да се излага въ Народното събрание по таква въпросъ особено съ ораторъ като г. Георги Поповъ.

Нъкой отъ комуниститѣ: Много си младъ за съвѣти. Я да се поучишъ още малко, че тогава да давашъ съвѣти. Не чувствувашъ ли, че още си момче?

Министъръ А. Оббовъ: Защото азъ не мога да разбера, че могатъ да бждатъ искрени, че могатъ да бждатъ сърдечни думи, като тия, които чухме тукъ прѣди малко отъ човѣкъ, който долу въ живота се е отличилъ като най-големъ, най-жестокъ буржоа, като най-жестокъ господаръ, като най-алченъ експлоататоръ. (Ржкоплѣскане отъ земледѣлцитѣ) Азъ, слѣдователно, такъвъ едно фарисейство не бихъ могълъ да уважа никждѣ, най-малко бихъ могълъ да го уважа тукъ, когато става отъ мѣстото на тази трибуна.

Е! Марковски (к): Анджекъ, той има смѣлостъ да го заяви като единъ капиталистъ!

Министъръ А. Оббовъ: И азъ го моля, моля искрено и вѣсь, г. г. комунисти, другъ пътъ да не влагате въ устата на г. Георги Поповъ подобни думи, защото това е едно некачествено фарисейство и лицемерие. (Ржкоплѣскане отъ земледѣлцитѣ)

Е. Марковски (к): Ще поприказваме на друго мѣсто. Скоро ви иде времето.

А. Яневъ (з): Работниците ще ти отсѣчатъ главата, защото ти си карьеристъ.

Прѣседателствующъ К. Томовъ: Моля ви се, г-да, павете спокойствие.

Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ К. Илиевъ (з): (Отъ трибуната) Нѣма по-крупно колективно дѣло, което българскиятъ колективенъ умъ да е разглеждалъ въ Народното събрание, отколкото това, което се прѣдлага тукъ днесъ съ законопроекта за воднитѣ синдикати.

По този въпросъ азъ смѣтахъ, че ще чуя отъ г. г. опозиционеритѣ по привычка да се изкажатъ противъ законопроекта. Азъ оставахъ излъганъ — и много ми е драго за това — когато чухъ г. Паскалевъ да се изкаже тъй гладко, тъй открито, тъй ясно по това важно дѣло, което за замисля да дойде въ услуга на българския народъ и на българското земледѣлие.

Н. Пждаревъ (д): Вие не можахте ли да разберете, че ние осаждаме само лошитѣ ви работи, и понеже постоянно лоши работи вършите затуй повече ви осаждаме?

Х. Пенчевъ (з): Той не говори за Васъ, а говори за г. Паскалевъ.

Докладчикъ К. Илиевъ (з): И ми е приятно да чуя това отъ единъ отъ прѣдставителитѣ на демократическата група, защото бѣхъ привилегиялъ досега да чувамъ опозицията винаги да прави опозиция, даже и на най-хубавитѣ работи, които правителството прави.

Н. Пждаревъ (д): На хубавитѣ — не.

Нъкой отъ комуниститѣ: Напр. бюджетопроекта!

Докладчикъ К. Илиевъ (з): Слѣдъ хубавитѣ думи, които г. Паскалевъ каза, за мое голѣмо съжаление пакъ дойде да чуя това, което прѣдполагахъ, че ще чуя отъ самото начало. Г. Поповъ, пазва, че това дѣло абсолютно не е годно да подобри положението на българския земеделецъ и на българския народъ. Това дѣло не е дѣло, което да може, попаднало въ рѣцѣтъ на българското правителство, да донесе нѣкаква полза на българския народъ. Той се обяви противъ проекта за воднитѣ синдикати. Значи дойде пакъ да ме разочарова, че нашиятъ Парламентъ въ большинството си може да бѣде еднороденъ по въпроси, които могатъ да бѣдатъ полезни за българския народъ. Въ това ме убѣдиха господата отъ тукъ. (Сочи комуниститѣ!) И азъ не искамъ да гледамъ на въпроса като партизански, защото никой въпросъ мене не ме е увличалъ партизански. Азъ се прѣнесохъ да мисля, въ що може да бѣде вреденъ законопроектътъ за воднитѣ синдикати или най-паче въ що ще бѣдатъ вредни баражнитѣ, които се прѣдвигатъ въ този проектъ, за онова врѣме, когато дойде да станемъ социалисти и когато дойде да нѣмамъ собственостъ. Мислихъ по тоя въпросъ и некажъ да намѣря . . .

Нѣкой отъ комуниститѣ: Не сте вие, които ще нареждате социалистическия строй.

Докладчикъ К. Илиевъ (з): Може-би, че по-добрѣ ще мисля, откожкото вие, но да кажемъ, че не сме ние тѣзи. Азъ казвамъ, че се прѣнасямъ въ ония врѣмена, когато нѣма да има частната собственостъ . . .

Сжщиятъ отъ комуниститѣ: Не сте дорасли дотамъ.

Н. Пждаревъ (д): Добрѣ, че вие можете да си го прѣдставите!

Х. Маноловъ (з): (Къмъ комуниститѣ) И вие като нас, сте синове на една епоха.

Докладчикъ К. Илиевъ (з): . . . и казвамъ, г-да, ако има баражи въ социалистическото царство, въ що ще бѣдатъ тѣ вредни? Каква вреда могатъ да донесатъ на народа, когато наетъши социалистическото царство, извѣстни баражи, съ които се урегулирова водата да не прави пакости на хората, съ които се задържа водата да се произвежда енергия, да се освѣтляватъ села, да се освѣтляватъ градове, . . .

Х. Пенчевъ (з): Тѣй, ама тѣ гъррятъ тъмнина, не щатъ свѣтлина.

Докладчикъ К. Илиевъ (з): . . . да се движатъ машинитѣ на фабричитѣ, да се движатъ желѣзницитѣ, както много добрѣ каза г. Паскалевъ? Каква вреда ще донесатъ на социалистическото правителство тогава? Азъ за себе си, г-да, не намѣрихъ основание да кажа, че баражитѣ и тия водни съоръжения ще бѣдатъ вредни за българския народъ дори и тогава, когато стане социалистически. Не могатъ да бѣдатъ вредни. Е хубаво, що бѣше всичко това, що се говори тукъ отъ тази трибуна отъ прѣдговорившия? Какво прѣдставляваше отъ себе си то, освѣтъ една агитация за бѣдалъ нѣкакъвъ си социалистически строй? Тъкмо въ тоя моментъ, когато той говореше, влѣзе г. Теодоровъ, и като пристѣпна 2—3 крачки тукъ, той се зачуди: въ дневния редъ нима „водни синдикати“, тукъ, на трибуната, се говори за революция, за социалистическо царство и пр. Той седна тамъ, и като че ли нѣкой му разбѣрка мозъка, . . .

Нѣкой отъ комуниститѣ: Това не е чудно за Теодоръ Теодоровъ.

Докладчикъ К. Илиевъ (з): . . . не можа да разбере шо се разисква, и стана та си излѣзе.

Нѣкой отъ комуниститѣ: Много хубаво разбира Теодоръ Теодоровъ тия работи и скоро и вие ще започнете да ги разбирате.

Докладчикъ К. Илиевъ (з): Отъ тебе не искамъ да се уча. Не ще бѣденъ мой учителъ, ако дойдемъ за социалистическо царство да приказваме. Азъ тебе ще те уча, го-

сподние, какъ ще се управлява социалистическия свѣтъ, а не ти мене. Туй да го знаешъ добрѣ! (Смѣхъ и ржкопѣскане отъ земеделцитѣ) Ти ще ме учишъ какъ се управлява!

Сжщиятъ комунистъ: Добрѣ.

Докладчикъ К. Илиевъ (з): Г-да! Азъ помия и досега думитѣ на единъ добъръ човѣкъ: „Онзи, който може да направи въ отечеството си на едно мѣсто да израсте единъ класъ повече, откожкото е расло досега, извършва, донѣся услуга за своето отечество повече, откожкото венчнитѣ дипломати взупомъ.“ Азъ помия тая мъдростъ на единъ умелъ човѣкъ и въ случая се чудя, когато въ България селянитѣ и селянитѣ, работнитѣ народъ, дори и женитѣ на работницитѣ, съ кобилници на рамо отиватъ да влечатъ вода отъ доловетѣ, отъ рѣкитѣ чакъ на баиритѣ, за да си полгъятъ една лѣха съ пшперъ, за да не отиватъ въ града, който е много далечъ, а да си обератъ пшпертъ у дома, и когато чие дойдемъ съ единъ мѣроприятна да извадимъ тая вода изъ долчинцитѣ, да я извадимъ изъ дълбокитѣ рѣки и да я докараме да дойде по хребета и това население да не отива съ кобилници за вода въ дола, а да пусне водата отъ общия каналъ и да си полѣе пшпера, зелето, градинитѣ, какво зло ще донесе всичко това нѣкога на социалистическото царство и на социалиститѣ нѣкаждѣ? Азъ не мога да разбера тия работи. Може да съмъ много отвлѣчени, но азъ зная едно — че много погъ се лѣе съ тѣзи кобилници, докато се изнесе водата изъ долищата и рѣкитѣ, а много врѣме ще се спестява, ако има каналъ, отъ който да се отведе водата съ една вадичка въ градината. Е какъ ще ми кажете вие, социалиститѣ, че това, което се прѣдвигва въ този законопроектъ, не било хубаво?

Нѣкой отъ комуниститѣ: Това не е направенъ за работницитѣ.

Докладчикъ К. Илиевъ (з): Азъ зная работници не като васъ, а работници като тия въ Германия, които съ оупушени съ душкѣ и женитѣ имъ въ фабричитѣ дворове копаятъ градини и произвеждатъ зеленчукъ. Това значи, че тамъ фабричитѣ работници работятъ и земеделска работа, а не работите само вие, които сте дошли тукъ да работите глупостите по едно культурно дѣло. (Ржкопѣскане отъ земеделцитѣ)

Нѣкой отъ земеделцитѣ: Тѣ съ лентян.

Нѣкой отъ комуниститѣ: Това го знаемъ по-отрано.

Докладчикъ К. Илиевъ (з): Да, господние!

Г-да! Това, което се прѣдвигва да се уреди съ този законопроектъ, цѣли да създаде блага благодарение на условията, които ще подготви между нашето трудяше се общество, и голѣми изгоди ще има въ бѣдаше за селското стопанство, за индустрията и т. н.

Прѣдвигва се да се използва водата. По какъвъ начинъ? Чрѣзъ кооперирани въ синдикати. Г. Поповъ се много съди отъ думитѣ „кооперации“ и „синдикати“. Като че ли му очитѣ вадятъ тия думи „кооперации“ и „синдикати“. А не може г. Поповъ да разбере, че развитието на човѣкитѣ общества не може така лесно да прѣмине отъ днешния строй въ социалистическия.

Н. Пждаревъ (д): Той смѣва тѣзи синдикати съ земеделскитѣ, затуй.

Докладчикъ К. Илиевъ (з): Той смѣта тия синдикати въроятъно за синдикати на капиталиститѣ, които иматъ за цѣлъ да оговлатъ трудетъ на работника, билъ той фабриченъ или въ полето; той смѣта онѣзи синдикати, които нито общо нѣматъ съ синдикатитѣ, които днесъ се вадатъ отъ живота. А кооперациитѣ и синдикатитѣ не сж нищо друго освѣтъ една прѣходна форма отъ днешния животъ къмъ онзи, идеалния, който е замисленъ и който ще стане.

Нѣкой отъ комуниститѣ: Чрѣзъ вашитѣ синдикати може-би да дойде!

Докладчикъ К. Илиевъ (з): Па ще дойде и чрѣзъ нашитѣ.

Сжиятъ комунистът: Да, да, ще дойде!

Докладчикъ К. Илиевъ (з): Синдикатитѣ днесъ ако се борятъ и иматъ грѣшки, ние не сме длъжни да спъваме изкуствено развоя имъ, а сме длъжни да ги направляваме, за да не правятъ грѣшки.

Говори се за нѣкакво равенство, г-д-а, за нѣкакво ефикастическо царство. Не е възможно да станатъ хората равни, еднакви въ всѣко отношение, та да могатъ така скоро да се разбератъ въ това социалстическо царство. Но ако това е невъзможно, ето отъ 30—40—50 години човѣшкитѣ общества започнаха да стѣпятъ по стѣпалата на този идеаленъ животъ, като казватъ: ако ние венчки вкупомъ, които сте способни да се разберете, които прѣдполагате, че сте равни и не можете да бъдете така идеални, за да се разберете, то образувайте кооперации.

Нѣкой отъ комунистѣ: И живѣйте на гърба на другитѣ.

Докладчикъ К. Илиевъ (з): Това не е нищо друго освѣнъ едно-два стѣпала да се отиде къмъ онзи идеаленъ животъ, за който ние мечтаемъ.

Нѣкой отъ комунистѣ: Тѣ сж паразитни синдикати.

Докладчикъ К. Илиевъ (з): Но това не може въединъ пътъ да бжде. Когато единъ човѣкъ не може да свърши нѣщо, свършватъ го двама, десетъ, 100 души и т. п. Така е и съ тия кооперации. Ако една кооперация не може да свърши нѣщо, то отдѣлнитѣ кооперации се синдикиратъ и го извършватъ. Това прѣдвизда и този законопроектъ. Ако на единъ човѣкъ трѣбва вода за да си полѣе градината и не може самъ да загради тая вода отъ 10—5 или два километра далечъ, за да я докара и полѣе градината си, то едно село може да направи туй; ако едно село не може, една околия може; ако ли една околия или единъ окръгъ не може, то нѣколко окръга ще се синдикиратъ да докаратъ тая вода, за да я употребятъ за ония цѣли, за които водата се употребява. Изхождайки отъ това гледище, ние отиваме къмъ идеалното, но понеже комунистѣ не държатъ смѣтка за това, то тѣ се явиха да кажатъ, че законопроектътъ не струва.

Но що разпѣва въ сжщностъ този законопроектъ? Г. Паскалевъ въ говори, г-да, азъ не ще ви приповетарямъ опова, което той умѣло и добръ разви, защото е неужито, но въ кратитѣ ще ви кажа, това, което се гони прѣзъ законопроекта, а то е напоиване, отводняване, добиване на водна енергия, възширане на наводненията, корегирание на рѣкитѣ, пригаждането имъ за плавателностъ и т. п. Г. Паскалевъ разви всички точки, само два точки не засегна: вѣроятнo по другитѣ точки бѣше запознатъ, а по тия две не бѣше запознатъ. Азъ искамъ да разви прѣдъ васъ въпросътъ какви ползи може да принесе законопроектътъ за отводняването и наводняването.

Прѣди да пристѣпя къмъ ползитѣ, които може да донесе наводняването, позволете ми да видимъ въ що се състои изкуството за земледѣлствуване или какво значи земледѣлска наука.

За да може единъ селски стопанинъ да се радва на доходи, той непрѣмѣнно трѣбва да прибѣгне къмъ използването на венчки природни сили, както каза и г. Поповъ. Онзи, който не умѣе да използва природнитѣ сили, той не може да се радва на доходи отъ своето земледѣлко стопанство. Успѣхътъ при отглеждането на растенията пѣкъ се обуславя отъ използването главно на четири природни сили: свѣтлината, топлината, влагата и въздухътъ. Съ умѣе ли стопанинътъ да използва тѣзи четири природни богатства, той непрѣмѣнно ще може да се радва на успѣхъ. Отъ тѣзи четири най-важни условия, водата е единствената, която има особено голѣмо значение за насъ, за българитѣ, защото ние попадаме въ единъ такъвъ режимъ, ние се намираме на такава мѣсто, където не пада вода отъ атмосферата въ форма на разни атмосферни отпадъци въ таква количество, каквото е потребно, за да се развиятъ правилно земледѣлскитѣ растения и да дадатъ доходъ. Второ, структурата на повърхността на нашата страна е такава, че и онази вода, която падне, тя не може да се задържа, отлива се отъ банитѣ, отива по долината, отъ тамъ въ рѣкитѣ и въ морето. Качо изхождаме отъ това гледище ние забѣлзваме понѣкога у насъ, че имаме изо-

бливно всичко, а понѣкога нѣмаме плодородие. Ние си спомняте много добръ какъвъ хлѣбъ ядохме въ градоветѣ прѣзъ 1918 г. Това бѣше благодарение на сушата. Вънъ отъ войната, която допринесе нѣщо много за лопата рѣколта прѣзъ 1918 г., сушата бѣше най-важната причина за да гладуваме ние тукъ, въ земледѣлска България.

Че водата има влияние, върху това нѣма защо да ви увѣрявамъ. Но за да видите какво влияние оказватъ разнитѣ степени на валежи, азъ вземахъ срѣдното число на годишнитѣ валежи въ България и немѣрихъ, че прѣзъ 1901 г. — за 10 години сж направени изчисленията — е паднало 677 мм. вода, прѣзъ 1906 г. — 764, прѣзъ 1907 г. — 448, прѣзъ 1908 г. — 478, прѣзъ 1909 г. — 613, прѣзъ 1910 г. — 744, прѣзъ 1911 г. — 616. Както виждате ние сме имали годишни валежи 478 мм., имали сме и 744 мм. Какво е указало това върху плодородието отъ земледѣлски продукти въ страната? Прѣзъ 1906 г., когато валежътъ е билъ 760 мм., при засѣта плоскостъ 2.241.523 хектара, производството на зърненитѣ храни е 2.530.354 тона на стойностъ 300 милиона лева. Да я съпоставимъ съ 1907 г., когато е валежо 448 мм. и когато е било засѣто приблизително сжщото количество хектари. Засѣли сме 2.217.283 хектара и сме получили, г. г. народни прѣдставители, 1.426.166 тона зърно, или около 1.100.000 тона по-малко, на стойностъ 209.143.013 л., или съ 91 милиона лева разлика. Това е изгубено само въ една година — 91 милиона лева — по тогавашнитѣ цѣни. Днесъ, ако се направи смѣтка по днешнитѣ цѣни, по днешната валута на нашия левъ или по цѣната на храната, както се продава въ странство, ние ще имаме само въ една година загуба близо отъ 900 милиона лева. 900 милиона лева загуба имаме срѣдно отъ житнитѣ растения. Прѣдставете си какво грамадно влияние има водата за успѣха на земледѣлското производство. Това е само по отношение на житнитѣ растения. Но българската земя не ражда само жито. Ние знаете, че тя ражда всичко. Но какво трѣбва да се направи? Трѣбва да се осигури този доходъ или да се създадатъ условия, за да се използва тази земя колкото се може по-добръ. Качо изхождаме именно отъ това гледище, ще разберемъ, че законопроектътъ, който стои тукъ прѣдъ васъ, който ви е прѣдаденъ на разглеждане, има грамадно значение. Затова си позволихъ въ началото, когато започнахъ да говоря, да кажа, че по-крупно культурно дѣло българскитѣ колективенъ умъ не е прѣдставилъ въ Народното събрание на разрѣшение.

Г. г. народни прѣдставители! За да можете да си съставите едно по-правилно понятие за какво служи водата въ земледѣлието, позволете ми да ви приведа единъ малкъ примѣръ за една саксия, каквато всѣки има въ къщи на прозореца си. Ако забравите да я полѣете, цвѣтето увѣхва, защото лишсва вода на почвата въ саксията; ако и слѣдъ това не се полѣе вода, ще умре. Така е сжщо и съ растението въ полето. И знаете ли, г. г. народни прѣдставители, колко вода смуче едно растение прѣзъ годината? За люцерната напр., за да израстне тя до косене, трѣбватъ 3 милиона литри вода на единъ хектаръ. Когато се окосятъ единъ хектаръ пространство съ люцерна, то въ окошената трѣва, при срѣдния коситба 51.000 кгр. отъ хектаръ, се съдържа близо 40.000 кгр. вода при 24% сухо вещество. Когато извадите цвѣкло отъ единъ хектаръ, това цвѣкло съдържа въ себе си 88.000 кгр. вода при едно плодородие отъ 8.000 тона. Отъ тукъ можемъ да сѣдимъ, че за да се осигури доходътъ отъ една култура, каквато и да бжде тя, освѣнъ слѣнчева свѣтлина и топлина и въздухъ, непрѣмѣнно трѣбва и вода, за да даде тя онай полза, онзи доходъ, който земледѣлцитѣ очаква. Е, хубаво, когато въ България рѣкитѣ текатъ тѣй лудо и се вливатъ въ морето, не е ли разумно дори и г. г. комунистѣ да кажатъ, че тая вода не бива да се остави да тече тѣй по нашитѣ долини, а трѣбва да я вземемъ, за да полѣемъ съ нея сухата земя и да създадемъ условия за развитието на нашитѣ растения? А колкото повече произведемъ, толкова по-добръ и за насъ, които имаме имотъ и за тѣзи, които нѣматъ имотъ, защото раждатъ ли се много продукти, ще се изпасятъ на пазаря и ще се изхранватъ онни, които не сж собственици, като тѣхъ, макаръ че между г. г. комунистѣ има по-голѣми собственици отъ мене, защото азъ имамъ 15 декара земя, а синковитѣ, (Сочи комунистѣ) които идватъ тукъ да говорятъ, казватъ хората, че имали по 80.000 декара.

Прѣдседателствующъ К. Томовъ: Г-да! Часътъ е 8. Г. Коста Илиевъ ще продължи рѣчта си въ сѣдното засѣ-

данне, което ще бъде във вторник 2. ч. подиръ обѣдъ съ същия дневенъ редъ.

Кои то отъ г. г. народнитѣ прѣдставители сѣ съгласни да имаме заседание въ вторникъ подиръ обѣдъ съ същия дневенъ редъ, моля, да си вдигнатъ рѣката. Болшинство. Събранието приема.

В. Драгановъ (з): Моля да се отбѣлѣжи въ протоколитѣ, че отъ цѣлата опозиция приемтветуватъ само петъ души.

Прѣседателствуощъ К. Томовъ: Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 8 ч. 10 м. вечерята)

Подпрѣседателъ: **К. ТОМОВЪ**.

Секретарь: **Х. ВЕТОВСКИ**.

Началникъ на Стенографското отдѣление: **В. Ив. Василиевъ**.